

Выдаецца з 9 жніўня 1917 г.

За руль — на дзявятым дзясятку!

Прывітанне і... бывай

13 хвілін на дакументальнае кіно

СТАР 3

СТАР 4

СТАР 5

МАШТАБНЫЯ ПРАЕКТЫ АЙЧЫННАЙ НАВУКІ

Аляксандр Лукашэнка ўручыў дыпламы акадэмікам і членам-карэспандэнтам НАН

«Уручэнне дыпламаў нававыбраным акадэмікам і членам-карэспандэнтам Нацыянальнай акадэміі навук напярэдадні прафесійнага свята — Дня беларускай навукі — добрая нагода для нашай сустрэчы, — адзначаў Аляксандр Лукашэнка. — Шчыра рады бачыць у гэтай зале людзей, якія прымаюць самы актыўны ўдзел у рэалізацыі маштабных праектаў, якія сведчаць аб дынамічным развіцці айчыннай навукі».

Аляксандр Лукашэнка ўручыў дыплом акадэміка дырэктару Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Аляксандру Лакотку.

Як паведамілі БЕЛТА ў прэс-службе беларускага лідара, Прэзідэнт назваў асабліва важным той факт, што ўвага вучоных засяроджана на перспектывных напрамках, якія вызначаюцца навуковай навізнай, маюць высокі ўзровень эканамічнай эфектыўнасці, экспертны патэнцыял і запатрабаваны народнай гаспадаркай і сацыяльнай сферай.

Кіраўнік дзяржавы адзначаў, што ва ўсе часы галоўным рухавіком навуковай думкі былі практычныя патрэбы людзей. Менавіта ў іх чэрпае натхненне сапраўдны вучоны. І, вядома, няма большай радасці для даследчыка, чым бачыць, як вынікі яго працы знаходзяць прымяненне і служаць агульнай карысці, адзначаў Аляксандр Лукашэнка.

«Яшчэ Фрэдэрык Кюры гаварыў, што вучоным, будучы членамі вялікай сям'і працоўных, павінны быць заклапочаны тым, як выкарыстоўваюцца іх адкрыцці. Нельга забываць, што ў сучасным грамадстве менавіта навука адыгрывае вырашальную ролю ў фарміраванні светапогляду чалавека. Асаблівае значэнне маюць гуманітарныя навукі. Бо навуковыя дасягненні не толькі забяспечваюць уздым эканомікі і тэхнічны прагрэс, але і падтрымліваюць культурны, адукацыйны і інтэлектуальны патэнцыял нацыі. Гэта аснова самастойнага развіцця дзяржавы», — падкрэсліў Прэзідэнт.

Кіраўнік дзяржавы ўспомніў, што цяпер аўтарытэт вучонага і прэстыж прафесіі ў грамадстве няўхільна павышаюцца. Вельмі важна, што ўдалося пераламаць тэндэнцыю адтоку з гэтай сферы маладых кадраў і моладзь зноў ідзе працаваць у лабараторыі, звязвае свой лёс з навукай.

На думку Прэзідэнта, у Год моладзі трэба ўзняць на новы ўзровень работу па падтрымцы таленавітых студэнтаў, аспірантаў, маладых навуковых работнікаў. Трэба больш актыўна дзейнічаць з імі набытымі ведамі, прыцягваць да навуковых даследаванняў. Укладзеная ў выхаванне падрастаючага пакалення праца акупіцца мнагакратно, бо гэта залог пераёмнасці створаных навуковых школ.

«Прыемна, што многія з вас не скакалі з месца на месца, а ўсё сваё жыццё прысвяцілі выабранай прафесіі, — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка. — Няхай гэта стане добрым прыкладам для вашых маладых калег. Кожны вучоны павінен ганарыцца сваімі вучнямі і выходзіць навуковую змену. Смяляць падтрымліваць перспектывных даследчыкаў, заахвочваючы іх ініцыятыву і давяраючы ім адказныя задачы».

Прэзідэнты Беларусі і Расіі дамовіліся аб сустрэчы ў бліжэйшы час

Тэлефонная размова Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнка з Прэзідэнтам Расійскай Федэрацыі Уладзімірам Пуціным адбылася 23 студзеня. Аб гэтым БЕЛТА паведамілі ў прэс-службе беларускага лідара.

Кіраўнікі дзяржаў абмеркавалі шырокі спектр пытанняў як міжнароднага парадка дня, так і двухбаковага супрацоўніцтва. У прыватнасці, размова шла аб сустрэчы прэзідэнтаў Беларусі і Расіі, якая згодна з дамоўленасцямі адбудзецца ў бліжэйшы час. Запланавана таксама сустрэча прэм'ер-міністраў дзвюх краін.

Свенія ж было прынята рашэнне аб правядзенні ў пачатку сакавіка пасяджэння Вышэйшага дзяржаўнага Саюзаў дзяржаў.

Акрамя таго, прэзідэнты дамовіліся аб сумесных дзеяннях па пераадоленні эканамічных праблем. Аляксандр Лукашэнка і Уладзімір Пуцін шырока абмеркавалі сітуацыю ва Украіне ў сувязі з яе рэзкім абастраеннем.

Пад апекай святой Таццяны

Студэнты 2-га курса энергетычнага факультэта БНТУ паспяхова здалі зімовую сесію і з выдатным настроем збіраюцца правесці канікулы

Фота Аляксандра Кірэўскага

ЦЫТАТА ДНЯ

Вадзім ІАСУБ, фінансавы аналітык:

«Найбольшае намер прытрымлівацца жорсткай грашова-кредытнай палітыкі і будзе сачыць за тым, каб працэнтны стаўкі на депзітах былі прывабныя для насельніцтва. Яны павінны пакрываць чакаваную інфляцыю, быць на такім узроўні, каб уклады ў беларускіх рублях аказваліся больш выгаднымі, чым валютныя з улікам зніжэння кошту рубля. Банкі ж у любым выпадку будуць выдаваць кредиты на стаўках, вышэйшых за дэпазітныя. А яны, нягледзячы на некастэрае зніжэнне, застаюцца на досыць высокім узроўні — каля 45%. Гэта азначае, што бягучыя стаўкі на спажывецкіх кредитах, магчыма, знізіцца, але пазначна — у межах 5 працэнтных пунктаў. Хуткаса і сур'ёзна папанення кредитнай чакаць пакуль не варта».

Курсы замежных валют, устаноўленыя НБ РБ з 24.01.2015 г.

Долар ЗША	14910,00 ▲
Еўра	16920,00 ▼
Рас. руб.	235,50 ▲
Укр. грыўня	942,48 ▲

Паміж жыццём і смерцю

Вайна — найскладанейшы для нашай гісторыі час, калі сотні тысяч людзей штодзённа балансавалі на мяжы паміж жыццём і смерцю. Магчыма, імёны некаторых не такія гучныя і вядомы толькі вузкому колу. Аднак кожнае з іх — дакладна! — мае дачыненне да пэўнага падзвігу. З сукупнасці гэтых асабистых падзвігаў і ўчынкаў і складаецца твор найвышэйшага мастацтва, імя якому — Перамога.

«ЛІСТОЎКА, У ЯКОЇ ГЕНСЕК ПЛАКАЎ, ТАК І НЕ ВЫЙШЛА»

...Ён сустрэў мяне на парозе сваёй маленькай мінскай кватэры. Без лішніх размоў сціпла запрасіў у пакой. Тады я нават увяць не магла, што перада мной чалавек, які быў сведкам і ўдзельнікам некаторых хрэстаматычных падзей ваеннага часу, сустрэкаўся са знакавымі фігурамі той эпохі і — самае галоўнае — мог стаць Героем Савецкага Саюза. Але лёс распарадзіўся інакш... Хоць і пабыў у Крамлі, калі яму ўручалі не менш значную ўзнагароду — ордэн Баявога Чырвонага Сцяга.

НЕ ПАДАВАЦА НА ПРАВАКАЦЫІ!

Вайна, як і многіх, Уладзіміра Конанава «сустрэла» на выпускным балі. Не, ён не быў выпускніком. Фізічна падрыхтаваны дзевятнаццацігадовы юнак узначальваў ваенна-спартыўную секцыю ў сярэдняй школе № 1 горада Віцебска. У той сонечны летні дзень яго запрасілі фатаграфаванацца разам з усімі. І раптам — страшная вестка, агучаная Левітанам.

— Мы не верылі, хоць перад вайной было вельмі напружанае становішча, — успамінае Уладзімір Фаміч. — У нас, у Віцебску, стаялі два пяхотныя палкі і артылерыйскі.

Фота Сяргея Нікіціна

НА ПРАМОЙ ЛІНІІ — МІНІСТР КУЛЬТУРЫ

Кожны чытач «Звязды», грамадзянін, беларус — увогуле чалавек мае дачыненне да пытанняў культуры. За якой стаяць і міжчалавечыя адносіны, і заахоўванне нацыянальнай спадчыны, і новыя пастаноўкі ў тэатрах, і сучаснае кіно, і літаратурныя тэндэнцыі... Культурна — гэта аснова развіцця, станаўлення асобы, нашай будучыні.

Па якой сістэме, у якіх напрамках павінна развівацца беларуская культура з усімі яе складнікамі, чытачам «Звязды» раскажа міністр культуры Барыс Уладзіміравіч СВЯТЛОЎ падчас прамой лініі, якая адбудзецца ў рэдакцыі газеты «Звязда» 30 студзеня. Дакладны час будзе вядомы пазней.

Папярэдне свае пытанні дасылаць на электронны адрас (info@zvyazda.minsk.by з пазначай «Прамая лінія») ці тэлефануйце па нумары: 287-18-51.

ДОМРАЧАВА БЕЗ ПРОМАХАЎ І З ПЕРАМОГАЙ!

Наша біятлонная прыма выйграла чарговую гонку, на гэты раз спрынт на этапе ў італьянскім Антхольцы. І зноў, што не можа не радаваць, Даша не дапусціла ніводнага промаху, і пры гэтым яшчэ і перамагла. 26,9 секунды ёй прайграла галоўная канкурэнтка ў барэцбе за Вялікі хрустальны глобус Кайса Мькарайнен, у яе актыве адзін промах. Надзея Скардзіна таксама абышлася без штрафу і заняла ў выніку высокае сёмае месца.

Фота Аляксандра Кірэўскага

ХРОНІКА АПОШНІХ ПАЗДЗЕЙ

Пасля смерці караля Саудаўскай Аравіі выраслі цэны на нафту

На 91-м годзе жыцця памёр кароль Саудаўскай Аравіі Абдала ібн Абдэль Азіз Аль Сауд. Раней улады абвясцілі, што караля шпіталізавалі з лёгкай інфекцыяй. Новым каралём стаў 79-гадовы прынц Сальман ібн Абдэль Азіз Аль Сауд. Абдала ўзыйшоў на трон Саудаўскай Аравіі ў 2005 годзе, пасля таго, бо Фахд быў заната хворы. Пасля смяротнага караля самым пажылым манархам у свеце стала Лізавета II. У красавіку брытанскай каралеўе споўніцца 89 гадоў. Інфармацыя пра самаадуванне кіраўніка адной з самых буйных дзяржаў — экспарцёраў нафты ў свеце з неярэпрадметна чаканні на фондах рынку. Калі смерць караля Абдалы пацвердзілася, сусветныя цэны на чорнае золата выраслі больш як на 2%.

Пекін і Маскву звязва хуткасная чыгунка

Кітай пабудуе высакахуткасную чыгунку, якая звязва Пекін і Маскву, паведамляюць інфармагенцыі. Кошт праекта — 242 млрд долараў. Агульная працягласць дарогі складзе 7 тыс. км. Чыгунка пройдзе праз Казахстан. Каб даражца ад адной сталіцы да другой, спатрэбіцца два дні. Як чакаецца, праект будаўніцтва чыгункай магистралі будзе рэалізаваны на працягу 8-10 гадоў. Будаўніцтва ўзгоднена паралельна з маштабным кантрактам аб пастаўках газу паміж Кітаем і Расіяй.

У Емене вызначылі мінімальны ўзрост для шлюбу

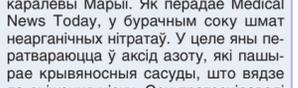
Цяпер гэта 18 гадоў. Праваабаронцы, якія выступаюць супраць таго, каб мясцовыя жыхары жаніліся з маленькімі дзяўчынкамі, дамагаліся прыняцця гэтага закону на працягу апошніх некалькіх гадоў. Супраць гэтага законапраекта выказваліся ісламісты. Раней у Емене закон не вызначыў мінімальнага ўзросту для ўступлення ў шлюб. Такім чынам, дзяўчкі маглі выходзіць замуж у любым узросце. Пры гэтым адзначалася, што секс забаронены да моманту паловага высявання жонкі. Увага прэсы да гэтай праблемы была прыцягнута з 2008 года. Тады васьмігадовая дзяўчынка дамаглася разводу з 28-гадовым мужам. Пазней паведамылася, што тысячы мясцовых жыхарак выходзіць замуж у такім жа ўзросце. Пры гэтым многія з іх часта гінуць пры родах.

ПАДРАБЯЗНАСЦІ

Бурачны сок зніжае ціск не горш за лекі

Шклянка бурачнага соку ў дзень — гэтага дастаткова, каб знізіць ціск у людзей з гіпертаніяй, нават калі захворванне не падаецца медыкаментознаму кантролю. Гэта даказаў эксперымент Лонданскага ўніверсітэта каралевы Марыі. Як перадае Medical News Today, у бурачным соку шмат неарганічных нітратуў. У целе яны ператвараюцца ў аксід азоту, які пашырае крывяносныя суды, што вядзе да зніжэння ціску. Сок пратэставалі на 64 пацыентах 18-85 гадоў. 50% з іх пілі лекі ад высокага ціску, але яны іх не дапамагалі. Людзей разбілі на дзве групы. Першая выпівала штодня па 250 мілілітраў соку, а другая піла сок, які не мяншаў нітратуў. Эксперымент працягваўся 4 тыдні. Так, у людзей, якія пілі сок (сістальны) і 4 (дыстальны) міліметры. Першая выпівала штодня па 250 мілілітраў соку, а другая піла сок, які не мяншаў нітратуў. Эксперымент працягваўся 4 тыдні. Так, у людзей, якія пілі сок (сістальны) і 4 (дыстальны) міліметры.

У гэтай групе назіралася 20-працэнтнае палепшэнне паказчыкаў пашырэння судоваў, а зацвярдзенне зменшылася прыкладна на 10%, што зніжала рызыкі хваробы сэрца. У плацэба-групе палепшэння не было. Лекі звычайна давалі зніжэнне сістальнага ціску на 9 міліметраў, а дыстальнага — на 5.

Фота Сяргея Нікіціна

КОРАТКА

Сусветны банк выдзеліў Міністэрству адукацыі Беларусі грант на \$340 тыс.

Нацыянальны банк з 23 студзеня будзе купляць і прадаваць мерныя зліткі з каштоўных металаў і атэставаныя брыльянты толькі за беларускія рублі.

Цэны на золата ў вырабах і ломе, якое скупляецца ў фізічных асоб, у Беларусі вырастаюць на 42,7%. Скупачныя цэны на золата ўстаноўлены, у тым ліку на пробах. Самае таннае, 375-й, вырасць у цане ў Br128,6 тыс. за грам метала да Br183,5 тыс. Самае дарагое, 958-й пробы, — з Br328,4 тыс. да Br468,7 тыс. Новыя цэны ўстаноўлены таксама на серабро, яны павысяцца прыкладна на 25%.

Беларускія палярнікі паднялі ў Антарктыцы сцягі Беларусі і НАН у гонар Дня беларускай навукі.

Аб'ём перавозак пасажыраў усімі відамі транспарту ў 2014 годзе ў краіне скараціўся на 8,2% у параўнанні з 2013-м і склаў амаль 2238 млн чалавек.

У Беларусі па стане на 19 студзеня адзначаецца нізкі ўзровень актыўнасці ВРП з нізкай тэндэнцыяй да росту.

У Мінску ўчора з 6.00 да 9.00 выпала амаль 20% месячнай нормы ападкаў.

На слыху

ДАРОЖНАЯ ПОШЛІНА: ХТО МАЕ ЛЬГОТУ?

Міністэрствы па падатках і зборах і фінансаў растлумачылі, якія пенсіянеры маюць права на льготу па выплаце дзяржаўнай пошліны за выдачу дазволу на допуск транспартнага сродку да ўдзелу ў дарожным руху.

прызначаная пенсія па ўзросце і ў пенсійным пасведчанні якіх адзначана, што пенсія ім прызначана менавіта па ўзросце. Гэта, напрыклад, аўтападатальнікі, якія атрымліваюць пенсію за выслугу гадоў.

Як вядома, сёлета з 1 студзеня пенсіянеры па ўзросце атрымалі льготу па выплаце транспартнай дзяржаўнай пошліны. Яны выплачваюць яе па стаўцы з паніжальным каэфіцыентам 0,5. Да такой катэгорыі льготнікаў, як гаворыцца ў сумесным лісце двух ведамстваў, трэба залічваць грамадзян, якім у адпаведнасці з заканадаўствам

Акрамя таго, 50-працэнтную льготу на выплату дзяржаўнай пошліны маюць грамадзяне, якія дасягнулі ўзросту, вызначанага артыкулам 11-м Закона аб пенсійным забеспячэнні (мужчыны — па дасягненні 60 гадоў, жанчыны — 55 гадоў), незалежна ад віду прызначанай ім пенсіі. «Дасягненне гэтага ўзросту будзе пацвярджацца дакументам, які сведчыць асобу грамадзяніна», — растлумачыла ў дакуменце.

Адгуляўшы Каляду, падпішыся на «Звязду»!

Вы аформілі падпіску на першы квартал ці нават на паўгоддзе? Тады гэты напамін не для вас.

А вось тым, хто падпісаўся на газету толькі на студзень, нагадаем: не забудзьцеся прадоўжыць падпіску на люты, сакавік і наступныя месяцы! Зрабіць гэта можна ў любым

аддзяленні паштовай сувязі, з дапамогай аплатна-даведчанага тэрмінальна «Белпошта», праз сістэму «інтэрнэт-падпіска» на сайце www.belpost.by альбо ў вашага паштальона да 27 студзеня.

Пра тое, што сапраўды важна, чытайце па-беларуску!

ISSN 1990 - 763X

1 5 0 1 4

9 771990 763008

МАШТАБНЫЯ ПРАЕКТЫ АЙЧЫННАЙ НАВУКІ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Прэзідэнт падкрэсліў, што інтэграцыя навукі і адукацыі — праграмаванне часу. На яго думку, адначасова з правядзеннем даследаванняў неабходна рыхтаваць людзей, якія могуць быць носьбітамі новых ведаў, і эфектыўна выкарыстоўваць навуковыя дасягненні.

Як адзначыў кіраўнік дзяржавы, сёння ўсе важныя рашэнні прымаюцца з улікам навуковага аналізу праблем.

Даследаванні і прапановы Нацыянальнай акадэміі навук выкарыстоўваюцца пры падрыхтоўцы Праграмы сацыяльна-эканамічнага развіцця Беларусі на 2016—2020 гады і Нацыянальнай стратэгіі ўстойлівага сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны на перыяд да 2030 года, паведаміў Аляксандр Лукашэнка.

«Мы чакаем ад вучоных новых канструктыўных прапаноў, — адзначыў кіраўнік дзяржавы. — Ад вас у многім залежыць развіццё не толькі беларускай навукі, але і эканомікі, культуры, сацыяльнай сферы. Лічу, што найбольш актуальныя пытанні мы з вамі абмяркуем, у тым ліку і сёння».

Віншуючы вучоных з прысваеннем высокіх званняў і з прафесійным святкам, Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў: «Няхай прызнанне вашых заслуг заўсёды будзе для вас стымулам да дасягнення новых вяршынь. Няхай паспяхова ўкараняюцца вашы распрацоўкі, умацоўваюцца навуковыя школы, а вучні заўсёды радуюцца».

Прэзідэнт падкрэсліў: «Вельмі спадзяюся, што мы тут урачыста вітаем самых дастойных. Я заўсёды аб гэтым папярэджаў і кіраўніцтва НАН, і адпаведных куратару навукі. Як мне дакладваюць, ваша рашэнне выплывала, яно пазбаўлена ўсялякага чыноўніцкага ўплыву. Я бязмежна паважаю працу вучоных, таму нікому не будзе дазволена з тэльных дзяржаў, з-за вулгга зайцы ў гэты вялікі храм навукі, тут павінны быць дастойныя людзі, якія сваім розумам і працай заслужылі гэту вяршыню».

У час сустрэчы з вучонымі размова ішла аб пытаннях медыцыны і аховы здароўя. Прэзідэнт падкрэсліў, што дзяржава ўклала вялікія зноўкі, каб мадэрнізаваць устаноў аховы здароўя па ўсёй краіне, стварыць сучасныя бальніцы не толькі ў абласцях, але і раённых цэнтрах, а таксама самыя сучасныя навукова-практычныя цэнтры. Напрыклад, цяпер у краіне ствараецца анкацэнтр, падобнага да якога няма на постсавецкай прасторы.

Аляксандр Лукашэнка сказаў, што ў ахове здароўя зроблена вельмі шмат, выбудавана неабходная сістэма, якая дзе магчыма аказвае медыцынскую дапамогу на самым высокім узроўні. Пры гэтым Прэзідэнт запатрабаваў высокай якасці аказання медыцынскіх паслуг у штодзённым жыцці, калі не патрабуюцца вельмі складаныя ўмяшанні і аперацыі.

«Гэта не толькі эканоміка, гэта вялікая палітыка, якая ўплывае ў цэлым на імідж дзяржавы і эканомікі. Любы чалавек зможа прынесці славу дзяржаве, у тым ліку медыцы», — заўважыў Прэзідэнт. Ён звярнуў асаблівы ўвагу на неабходнасць беражлівага стаўлення да вучоных, да іх дасягненняў. Аляксандр Лукашэнка таксама падкрэсліў, што неабходна ўкараняць у вытворчасць дасягненні вучоных.

Сустрэча з вучонымі прайшла ў вельмі цёплай абстаноўцы, адбыўся дыялог, у ходзе якога вучоныя выказалі сваё меркаванне і паставілі перад Прэзідэнтам шэраг пытанняў, якія цікавяць іх. Кіраўнік дзяржавы выказаў гатоўнасць размаўляць з вучонымі і ў далейшым, калі будзе неабходна сусмесна абмяркоўваць актуальныя праблемы.

НЕ БАЯЦА СУР'ЁЗНЫХ ПРАЕКТАЎ

Айчынная навука павінна займаць больш амбіцыйную пазіцыю. Такое меркаванне выказаў старшыня Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Міхаіл Мясніковіч перад пачаткам рэспубліканскага сходу навуковай грамадскасці, прысвечанага Дню беларускай навукі, перадае карэспандэнт БЕЛТА.

На думку Міхаіла Мясніковіча, месца навуцы сёння ёсць практычна ва ўсіх галінах эканомікі. «Нельга знаходзіць нейкія аб'ектыўныя або суб'ектыўныя прычыны — трэба смела выходзіць на вырашэнне самых амбіцыйных заданняў», — падкрэсліў ён. Не апошняю ролю ў гэтым, на яго погляд, павінны адыгрываць работнікі вытворчасці і, у першую чаргу, Дзяржкамтэт па навуцы і тэхналогія, якія павінны ставіць перад навукай адпаведныя актуальныя задачы. «Аднак і навука павінна ўносіць свае прапановы і не баяцца брацца за сур'ёзныя праекты», — дадаў Міхаіл Мясніковіч.

Старшыня Савета Рэспублікі выказаў меркаванне, што навуковую тэматыку ў Беларусі трэба крыху актуалізаваць, сканцэнтраваны на такіх важных пытаннях, як, напрыклад, моладзь навукі. «Тое, што моладзь сёння ідзе ў навуку, добра, аднак пакуль гэтага недастаткова», — адзначыў Міхаіл Мясніковіч. Ён пагадзіўся, што іншым разам давядзецца чуць аб адсутнасці ў краіне моцнага матывацыйнага механізма, дзякуючы якому моладзь больш актыўна ішла б у навуку. Аднак сказаць адназначна, што гэта сапраўды так, на думку старшыні Савета Рэспублікі, нельга. «На мой погляд, для моладзі галоўнае — запатрабаванасць. У гэтым плане ў нас у краіне робіцца вельмі шмат, трэба проста дапамагчы моладзі арыентавацца на сучасныя тэхналогіі, інавацыйныя распрацоўкі, каб фарміраваць сапраўды новы вобраз беларускай эканомікі», — сказаў Міхаіл Мясніковіч.

Неабходна, лічыць ён, больш увагі надаваць навукаёмістым, невыскай энерга- і матэрыялаёмістасці, тэхналогіям з высокай дабаўленай вартасцю. Наглядаць прыклад — зусім новы для Беларусі напрамак біятэхналогіі. «У мінулым годзе аб'ёмы вытворчасці біятэхналагічнай прадукцыі перасягнулі ўжо \$100 млн, хоць пачыналася усё з даволі сціплых лічбаў», — адзначыў Міхаіл Мясніковіч. Суды ж можна аднесці розныя ўнікальныя напрамкі, у тым ліку і ў медыцыне.

У цэлым жа старшыня Савета Рэспублікі адзначыў, што ў Беларусі выдзяцца сістэмныя навуковыя даследаванні, што можа дазволіць сабе далёка не кожная краіна, створана даволі сур'ёзная структура па кіраванні навукай. Гэта магчыма дзякуючы эканоміцы, якая стабільна развіваецца, а таксама стабільнай грамадска-палітычнай сітуацыі ў краіне, рэзюмаваў Міхаіл Мясніковіч.

■ Блізкая ўлада

«Спадарожніку» не хапае святла, а Ямніцкаму — банкамата

На «прамую лінію» да старшын Магілёўскага аблвыканкама Уладзіміра Даманеўскага патэлефанавалі 35 чалавек

У якасці кіраўніка Магілёўскай вобласці Уладзімір Даманеўскі ўпершыню вёў прамы дыялог з насельніцтвам рэгіёна. Жыхароў турбавалі праблемы, пачынаючы ад добраўпарадкавання вуліц і тэрыторый вакол дома, заканчваючы пытаннямі больш шырокага выкарыстання беларускай мовы.

СВЯТАВА

Так, прагучала прапанова побач з рускамоўнымі назвамі вуліц пісаць яшчэ і беларускі варыянт. Заўважкі таксама непакоіў лёс гістарычных помнікаў, якія, на яго погляд, амаль што наўмысна знішчаюцца надбайнымі ўладальнікамі. Ён таксама панаракаў ад адсутнасці ў горадзе помнікаў нацыянальным дзеячам. Чаму б, напрыклад, не аддаць даніну повагі такому вядомаму беларускаму «песняру», як Янка Купала, пацкавіўся мужчына.

Жыхарка магілёўскага пасёлка Ямніцы паскардзілася на адсутнасць у іх мясцовасці банкамата і добрага гандлёвага цэнтра з комплексам паслуг. Губернатар паабяцаў вывучыць пытанне і прыняць меры. А вось з новага маладзёжнага мікрараёна «Спадарожнік» у Магілёве, дзе сёння вядзецца будаўніцтва, патэлефанавалі нават двойчы. Жыхароў хвалювала адсутнасць вулічнага асвятлення на вуліцы

Пысіна і дарожных рэгулятару на скрыжаванні яе з вуліцай Куляшова. Звярталася ўвага на тое, што супермаркет «Рублёўскі», які там пабудаваны, доўгі час не адкрываецца. Для такога вялікага мікрараёна гэта не нейкі там капрыз, а неабходнасць, адзначыў заўважнік. Бо ў позні час узнікаюць нярэзучасці з набыводжэннем прадуктаў першай неабходнасці.

Наогул, нягледзячы на раніцы і выхадны дзень, людзі тэлефанавалі без пералынку.

Жанчыну з Бялыніч, якая дзаванілася на «прамую лінію» першай, турбавала нявызначанасць з межамі зямельнага ўчастка і непаразуменні пры разліках за электраэнергію.

Жыхарка Слаўгарада папрасіла дапамагчы з прыватызаванай «чарнобыльскага» жылля. Ёй нагадалі, што гэтае пытанне

вырашаецца на рэспубліканскім узроўні. Патрэбен дакумент, які ў прававым парадку ўрэгулюе працэс. Жанчыне паабяцалі, што ёй паведамяць, як толькі ён будзе прыняты.

Шматдзетная маці з Клічава, якая адна выхоўвае чатырох дзяцей, пацкавілася, ці магчыма добраўпарадкаваць вуліцу Калініна. Яе працяглася — каля 2,5 кіламетра, а пакрыццё грунтовае. Дзеці ў школу прыходзяць перапацканымі, скардзілася яна, нават настаўнікі на гэта звяртаюць увагу. Але, як адзначыў старшыня Клічэўскага райвыканкама, на асфальтаванне гэтай вуліцы (раней яна была вёскай з аднайменнай назвай) пакуль грошай няма. Уладзімір Даманеўскі папрасіў больш дэталёва вывучыць пытанне і паспрабаваць знайсці аптымальны варыянт. Напрыклад, зрабіць хоць нейкую пешаходную дарожку.

Агучыць свае праблемы змаглі жыхары Глуска, Асіповіч, населеных пунктаў Магілёўскага, Шклоўскага і Кіраўскага раёнаў. Ва ўсіх заяўнікаў была магчымаць адрозніваць пытанне з «прамымі эфірамі», як ішоў дыялог старшын аблвыканкама з адказнымі асобамі і якія даручэнні даваліся. Удзел у «прамой лініі» прымалі кіраўнікі структурных падраздзяленняў аблвыканкама, а з уладамі раёнаў была наладжана прамая тэлефонная сувязь.

■ Парламенцкі дзённік

Тэмы для міжнароднай тэхнічнай дапамогі

У Палаце прадстаўнікоў абмеркавалі напрамкі пятай краінавай праграмы ПРААН для Беларусі

З гэтай мэтай ніжнюю палату беларускага парламента ўчора наведвала праграмы спецыяліст па пытаннях вяршэнства права, правоў чалавека, права суддзяў і бяспекі ў рэгіянальным цэнтры ПРААН у Стамбуле Ізабэль ЧАН. Магчымыя тэмы для тэхнічнай дапамогі ў рамках наступнай міжнароднай праграмы абмяркоўвалі дэпутаты пастаянных камісій па заканадаўстве, па правах чалавека, нацыянальных адносінах і сродках масавай інфармацыі, а таксама па нацыянальнай бяспецы.

Намеснік старшын Пастаяннай камісіі па заканадаўстве Уладзімір ЧАРАВАЧ падзякаваў спадарыні Чан за магчымаць абмеркаваць пытанні падрыхтоўкі краінавай праграмы ПРААН на 2016 — 2010 гады ў сферы правоў чалавека, права суддзяў і бяспекі.

— Дзейнасць ПРААН у Беларусі з'яўляецца прыкметным фактарам, які садзейнічае вырашэнню сацыяльна-эканамічных задач, — сказаў парламентарый. — Што абумоўлена, у першую чаргу, непалітызаваным падыходам ПРААН да вырашэння існуючых праблем, арыентаванасцю прадстаўніцтва на прырытэты развіцця і патрэбы нашай краіны. Міркую, што і сённяшняя наша сур'ёзная дасць чарговы імпульс узамедазьяню Беларусі з ПРААН не толькі па фарміраванні, але і рэалізацыі праектаў.

У сваю чаргу Ізабэль Чан заўважыла, што падчас сваёй місіі ў

Беларусі шмат чула пра плённае супрацоўніцтва, якое наладзілася паміж беларускім урадам і прадстаўніцтвам ААН/ПРААН, у тым ліку па пытаннях правоў чалавека і вяршэнства закону.

— Цяпер праходзіць другая фаза распрацоўкі праграмы, якая ўжо была абмеркавана з усімі ўдзельнікамі з боку сістэмы ААН, — сказала праграмы спецыяліст. — Мой візіт прысвечаны сумеснай з калегамі з ПРААН развіцця ААН у Беларусі і ўрадам Беларусі распрацоўкі магчымых напрамкаў для праектаў на бліжэйшыя 5 гадоў у сферы правоў чалавека і вяршэнства закону.

Сёлетня завяршаецца рэалізацыя чацвёртай краінавай праграмы ПРААН для Беларусі, праект якой пачаў гадоў таму таксама быў распрацаваны сумесна з урадам краіны і Прадстаўніцтвам ПРААН. Усяго ў 2013 годзе ПРААН у нашай краіне рэалізавалася 19 праектаў міжнароднай тэхнічнай дапамогі з агульнай бюджэтам \$82 млн. Два буйныя праекты ажыццяўляюцца ў узамедазьяні з Глобальным фондам для барацьбы з ВІЧ/СНІД, туберкулёзам і маларыяй.

У чэрвені мінулага года ПРААН і беларускія органы дзяржкіравання прыступілі да распрацоўкі новай рамачнай праграмы. Чакаецца, што сістэма ААН у Беларусі забяспечыць прыкладна 70% яе фінансавання. Сістэма ААН у Беларусі таксама чакае вялікага ўкладання з боку беларускага ўрада.

Вольга МЯДЗВЕДЗЕВА

■ Ну і густры!

Аўтамабільны «ДЖЭК-ПАТРАЦЬЦЕЛЬ»

У сталіцы невядомы ці невядомыя ноччу на вуліцы Голубева парэзалі ўсе колы ў адзінаццці машын, прыпаркаваных на тратуары.

Трэба думаць, што менавіта гэтая акалічнасць і стала падставай для помсты аўтаўладальнікам з боку незадаволеных паркоўкай і неналежным месцы. Іншых пашкоджанняў на траспартных сродках не было. Пацярпелыя ранкам, убачыўшы свае машыны на спущаных колах, выклікалі міліцыю і ДАІ. Супрацоўнікі апошняй усім, хто быў няправільна прыпаркаваны, адрозніваў... выпісалі штрафы. Міліцыянеры прынялі ад пацярпелых заявы аб пашкоджаннях. Мясцовыя жыхары гавораць, што гэта ўжо не першы выпадак, калі менавіта ў гэтым месцы аўтамабілям праколюваць ці рэжучы шыны.

Сяргей СТАРЫНАЎ

ДАЎЖНІК ЗНАЙШОЎСЯ ў ПАЎДНЁВАЙ КАРЭ

Жанчыну, якая два гады не плаціла за камуналку і мела агульны доўг звыш 15 мільёнаў, супрацоўнікі Магілёўскага цэнтра гарадскіх інфармацыйных сістэм (ЦГІС) знайшлі праз сацыяльную сетку «УКантакце». Самае цікавае, што неабходная сума была ўнесена на працягу 2 тыдняў.

— Гэта вельмі паказальны факт, — паведаміла начальнік службы камунальных сістэм і разлікаў Магілёўскага ЦГІС Таццяна Коршунава. — Вельмі часта на звароты нашага юрыста аб пагажэнні доўгу людзі рэагуюць непрадказальна. Некаторыя абраўноўваюць, што мы пішам ім на старонку ў сацсетках. Маўляў, не маеце права. Ці наогул абражаюць. Прыходзіцца прымаць больш дзейсныя меры і звяртацца ў суд. А ў гэтым выпадку, наадрывот, чалавек чырвова ацаніў наступствы і вырашыў не гуляць з законам.

Дарчы, дзякуючы розным метадом працы з даўжнікамі іх колькасць за апошні час зменшылася на 1,7 тысячы чалавек і склала на 1 студзеня прыблізна 3,5 тысячы. Але дэбіторскага запавычанасць насельніцтва за камунальныя паслугі застаецца уражальнай — 3 мільярды рублёў.

Нэлi ЗiГУЛЯ

ДАРОЖНАЯ ПОШЛІНА: ХТО МАЕ ЛЬГОТУ?

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Як паведамлялася, палову транспартнай дзяржпошліны з 2015 года маюць права выплачваць таксама інаваліды I або II групы. Паніжальны каэфіцыент 0,5 выкарыстоўваецца і ў дачыненні да стаўкі дзяржпошліны для транспартных сродкаў, прызначаных для перавозкі небяспечных грузаў.

Дзяржпошліна не выплачваецца ў дачыненні да спецыяльна абсталяваных для выкарыстання інавалідамі транспартных сродкаў — з ручным кіраваннем (адпаведны запіс павінен быць у тэхпапярце) або, напрыклад, з прыстававаннем для перамяшчэння непрацаздольных, крэслаў-калясак для інавалідаў. Лёгота дзейнічае на транспартныя сродкі, атрыманыя ці набытыя праз органы па працы, занятасці і сацыяльнай абароне ў адпаведнасці з раней дзеючым заканадаўствам, на машыны, якія выкарыстоўваюцца для аказання медыцынскай дапамогі, у тым ліку хуткай.

Лёгота распаўсюджваецца таксама на транспарт МНС, прызначаны для абароны насельніцтва і тэрыто-

ФОТА АЛЕКСАНДРА КУЦЬКА

рый ад надзвычайных сітуацый прыроднага і тэхнагеннага характару, на транспартныя сродкі Мінабароны, МУС, КДБ, Дзяржпагранкамтэта, іншых войскаў і ваенскіх фарміраванняў. Следчага камітэта. Вызваляюцца ад выплаты дзяржпошліны транспартныя сродкі аўтамабільных перавозчыкаў, абавязаных выконваць аўтаперавозкі транспартам агульнага карыстання (згодна з пералікам Міністэрства транспарту і камунікацый), а таксама транспарт для забеспячэння сацыяльна абслугоўвання і прадастаўлення сацыяльных паслуг непрацаздольным і іншым катэгорыям грамадзян, якія знаходзяцца ў цяжкай жыццёвай сітуацыі. На такія транспартныя сродкі павінен быць нанесены ў адпаведнасці з заканадаўствам надпіс «Сацыяльная служба».

Канстанцін ЛЮТКЕВІЧ.

■ Меркаванне

Давос як люстэрка сусветных праблем

45-ы Сусветны эканамічны форум, які стартуваў 21 студзеня ў Давосе, традыцыйна арыентаваны на абмеркаванне таго, як узрушэнні мінулага года адб'юцца на сусветнай эканоміцы гэтак, у спробе зрынтаваць удзельнікаў на выгадныя стратэгіі паводзін. У давоскім форуме, як у люстэрку, адлюстроўваюцца ўсе сусветныя праблемы апошніх месяцаў і працягваюцца контуры новых магчымых праблем. Сёлетні форум не стаў выключэннем.

У дакладзе аб глабальных рызыках 2015 года, які выйшаў за тыдзень да сустрэчы ў Давосе, аналітыкі папярэджвалі пра рост рызыкі адрозніў і некалькіх галінах. Сярэд іх дамянуць рызыкі міждзяржаўных канфліктаў, здарэнні з-за экстрэмальнай умоў надвор'я, рызыкі неплачэказдольнасці дзяржаваў, у тым ліку ў выглядзе крызісаў або поўнага краху дзяржаўнасці, праблемы з беспрацоўем або няпоўнай працоўнай занятасцю, прыродныя катастрофы, няздольнасць адаптавацца да змен надвор'я, крызісы з-за недахопу вады, крадзяжы інтэлектуальнай уласнасці і кібератакі.

Не дадае аптымізму і большасць выяўленых аналітыкамі трэндаў: старэнне насельніцтва, змена надвор'я, дэградацыя экалагічнага асяроддзя, узростанне нацыяналістычных настрояў, палірызаваная грамадстваў і яроўнанасць даходаў, рост хранічных захворванняў, аслабленне міжнароднага кіравання.

Новыя тэмы для абмеркавання ўдзельнікам форуму паднікну і студзень — адной з асноўных стала рэзкае аслабленне курсу еўра да іншых валют з-за пагарзы выхдаў Грэцыі з еўразоны пасля парламенцкіх выбараў 25 студзеня. Паводле некаторых прагнозаў, да ўпадў па выніках грэчаскіх выбараў можа прыйсці галоўная апазіцыйная сіла — левая партыя «ΣΥΡΙΖΑ (СИРІЗА)».

Яе прадстаўнікі зрабілі даволі шмат рэзкіх заяў, у тым ліку пра тое, што ў выпадку, калі крэдыторы адмовяцца спісаць частку даўгоў Грэцыі, яна можа выйсці з еўразоны. І паколькі еўра, які і іншыя валюты, любіць цвёрды больш, чым скандалы, яго курс імкліва знізіўся. Пры абмеркаванні гэтай тэмы ў Давосе значнае маюць як палітычныя рызыкы, што пагражаюць еўразоне, так і патэнцыйныя бонусы для яе ад энжніння курсу еўра да долара. Напрыклад, пры ўсіх адмоўных наступствах ад магчымага выхдаў Грэцыі, нізкі курс еўра да долара вельмі выгадны для патэнцыйнага росту экспарту тавараў з Еўрасаюза на знешнія рынкі, дзе яны стануць танней, чым раней, абыходзіцца спаўнячым. Павялічэння і матывацыя замежных турыстаў да наведвання краін Еўрасаюза, што таксама выгадна ЕС.

З волькі і важных тэм, якія сталі значымі пунктамі парадку дня загады, аказаўся стан расійскай эканомікі і перспектывы яе выхдаў з крызісу. Вядома ж, удзельнікі форуму наўрад ці згодны са свярджэннем амерыканскага прэзідэнта, якое прагучала 20 студзеня, што эканоміка Расіі «разарвана на шматкі», але выступленныя афіцыйныя прадстаўнікоў расійскага ўрада і дыскусій з нагоды перспектыв пераадолення расійскіх праблем удзельнікі форуму чакалі з цікавасцю. Віцэ-прэм'ер Расійскай Федэрацыі Аркадзь Дваркоўскі запавіў удзельнікаў форуму, што ў краіны ёсць інструменты для стабілізацыі эканомікі, уключаючы скарачэнне непатрэбных выдаткаў. Кіраўнік ВТБ Андрей Коцін прызнаў, што ў 2015 год можа стаць самым цяжкім для Расіі, у сувязі з чым заклікаў да структурных рэформаў, каб у 2016 годзе ад прытуплення вярнуцца да росту.

Тэмай, цесна звязанай з расійскім крызісам, стала пытанне цен на нафту ў 2015 годзе. Удзельнікі форуму заканамерна не

■ Фестывалі!

«M.art.кантакт-2015» ацэніць моладзь

Чым парадуе сёлетна глядча папулярны форум

Міжнародны тэатральны маладзёжны фестываль «M.art.кантакт-2015» па традыцыі стартуе ў Магілёве 21 сакавіка. Ён праводзіцца ў дзсяці раз і збор творчыя калектывы яраз з 10 краін свету — Беларусі, Расіі, Украіны, Польшчы, Літвы, Ізраіля, Германіі, Эстоніі, Арменіі і Kipriці.

На працягу тыдня ў іх выкананні можна будзе убачыць 19 пастацовак розных жанраў і формай. У праграме — класічныя і эксперыментальныя прадстаўленні, пластычны і вулічныя спектаклі. Паколькі сёлетні фестываль юбілейны, арганізатары запрасілі ў Магілёў ужо знаёмых і любімых па папярэдніх супрэчых калектывы. Але будзе магчымаць адкрыць для сябе і новыя імёны. Якіх падарунка магіляўчане атрымаюць відовішчы вулічных спектакляў «Версаль» у выкананні артыстаў тэатра «Пілес» з Клайпеды. Яго стваральнікаў хатніх галавакружжы лёс непараўнальнай фаварыткі французскага караля Людовіка XV — мадам дэ Лампадур.

Як адзначыў дырэктар абласнога драматычнага тэатра Андрей Новікаў, сёлетна адменены майстар-класы, не будзе традыцыйна конкурснай праграмы, а галоўнымі суддзямі фестывалю ўпершыню ў гісторыі гэтага форуму стане не прафесійнае журы, а маладыя людзі, якія не уяўляюць сабе жыццё без тэатра. Каб назваць найлепшы маладзёжны спектакль фестывалю, ім прыйдзецца ўважліва прагледзець усе рэпертуар і шчыльна папрацаваць з публікай. Галоўная інтэрвіў раскрасьча, вядома ж, у Дзень тэатра. Што датычыцца квітоў, то яны ўжо наступілі ў продаж і каштуюць ад 70 да 300 тысяч рублёў. Набыць іх можна як у тэатральных касах, так і праз інтэрнэт.

Нэлi ЗiГУЛЯ

ЛОГОЙСКИЙ СЕЛЬСКИЙ ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ СООБЩАЕТ О ПРОВЕДЕНИИ 25 февраля 2015 года ОТКРЫТОГО АУКЦИОНА по продаже земельных участков в частную собственность гражданам Республики Беларусь для строительства и обслуживания многоквартирных жилых домов

№ лота	Адрес земельного участка, кадастровый номер	Площадь земельного участка, га	Инженерная инфраструктура	Начальная цена, руб.	Расходы по подготовке землеустроительной документации, руб.	Задаток, рублей
1	аг. Гостилловичи, ул. Полевая, д. 19А, 62328460101000281	0,1500	электричество	15 603 750	17 009 027	1 560 400
2	д. Заозерье, ул. Центральная, д. 49А, 623284602101000170	0,1500	электричество, водопровод, газ			

На скрыжаваннях лёсу

ЗА РУЛЬ — НА ДЗЯВЯТЫМ ДЗЯСЯТКУ!

Фота Надзея БУЖАН.

За невыпраўным аптымізмам пенсіянеркі хаваюцца нялёгкае жыццё і боль

Алену Глямбоўскую з вёскі Мөрвіны ў Клецкім раёне ведаюць, без перабольшвання, усе супрацоўнікі дарожнай аўтамабільнай інспекцыі. І не дзіўна: у свае 84 гады яна водзіць машыну. Кіроўца Алена Карнеёўна дысцыплінаваная, так бы мовіць, старой савецкай загартоўкай. Толькі аднойчы, згадвае, даваялася разгнаць свой ІЖ «Комбі» да 130 кіламетраў у гадзіну. Прыехала дамоў дачка Света з Салігорска. Маці яе прасіла, каб тая хутчэй збіралася, бо на аўтобус спозніцца. Так яно і здарылася. Давялося даганяць аўтобус на машыне. Дагнала, стала наперадзе ды ўключыла аварыйку. Потым ужо дачка расказвала, што і вадзіцель, і пасажыры здзіўляліся: як яе маці па-майстэрску кіруе аўтамабілем. А летась бабюлю спынілі два супрацоўнікі мінскай «Стралы»: ехала з сынам у лазню.

І «СТРАЛЫ» НЕ ПАБАЯЛАСЯ

— Як на тое ліха, пакінула дома правы ў сумачцы. Маладзейшы даішнік так мяне «кантаваў», ніяк не хацеў адпусціць. Я ж даводзіла яму, што пасведчанне кіроўцы забыла ўзяць з сабой. Тым часам яго калега схавалася за машыну ды так моцна смяяўся з нашай перапалкі. Вельмі разлавалялася я, кажу хлопцу: «Паслухай, ты ж мне нават не сыноч, а ўнучак! Чаго табе трэба ад бабюлі?» І толькі тады ён адкрыў камп'ютар і пераканаўся, што ёсць у мяне правы. — згадвае пенсіянерка.

Упершыню за руль аўтамабіля Алена Карнеёўна села ў 58 гадоў. Пра свой асабісты транспарт жанчына марыла даўно. Але ажыццявіць мару ўдалося толькі ў 1988 годзе.

— Тады ўсе хацелі набыць сваю машыну: і механізатары, і калгаснікі, і настаўнікі, але, як правіла, «Жыгулі». А я стала на чаргу на «Масквіч». І вось праз два гады нам паведамілі з райвыканкама, што прыйшла машына. Паехалі атрымліваць з дачкой у Мінск. Аўтамабіль мне вельмі спадабаўся, перш за ўсё за вялікі багажнік.

Пра ўнучка ёй нагадваюць толькі старыя пампоны ад яго дзіцячых шапак, што ўпрыгожваюць машыну. А ў гаражы захоўваецца прыкрытая старымі дзюрыжамі мабільная пліта з датай нараджэння... сына.

Алена Карнеёўна купляла машыну не дзеля моды, не для таго, каб паказацца перад суседзямі. Транспарт патрэбны быў для справы. У жанчыны быў вялікі сад. А куды падзець тая яблыкі ды грушы? Нават па 10 капецкі ніхто не хацеў забіраць.

— А я напакую 11 скрынь садавіны, ды і еду прадаваць на рынак. Акрамя таго, трымала і розную жывёнасць на падворку, у тым ліку дзюх свінамаката. Парася збівала і ў Баранавічах, і ў Івацэвічах. У Мінск, праўда, ні разу не ездзіла. А цяпер тым больш не рызыкую.

А вось суседня Грыцэвічы ды Клецк — іншая справа.

— Памалюся ў царкве, а потым і на рынак, і ў магазін завітаю. Сваю гаспадарку ўжо не трымаю. Апошні раз сустрэла знаёмую: нясе сала прадаваць. Дык я ёй: «Саступі крыву — усё забяру!» Яна ні ў якую. Іду назад, а яна так і сядзіць, нічо не купіў. Я і ўзяла 6 кілаграмаў 300 грамаў, аддала 400 тысяч рублёў. Нам з сынам хоць-гэта сала можа і на год. — Дрэжны апетыт у майго сыночка, — паскардзілася

Алена Карнеёўна. — Выпіваць не выпівае, але надта шмат курыць. Сын Алены Карнеёўны — інвалід. Нарадзіўся хлопцём здаровым, закон-

чыў школу, а потым забралі ў салдаты, служыў у Севастопалі. Што там такое здарылася, невядома, але камісавалі яго з арміі ўжо хворым. Атрымлівае пенсію 1 млн 800 тысяч рублёў. У маці — крыву больш за два мільёны. Па словах Алены Карнеёўны, грошай ім хапае. Правяла ў хату водаправод, купіла бойлер, каб ваду грэць, новую агародку паставіла, сайдынгам дом абшыла. І нават купіла ў Клецку для машыны новы акумулятар.

— А ці лёгка вам было здаць на правы ў стальным узросце? — ці каўлюся ў Алены Карнеёўны.

— З першага разу здала. Помню, села за руль, побач інструктар. Даехалі да Нясвіжскай павароткі, дык ён і пытае, як гэта ў мяне так добра ўсё атрымліваецца. А я ж тры гады пасля таго, як купіла машыну, кіраваць вучылася самастойна. А працавала ў райбыт-камбінаце швачкай-матэрысткай, так што мне было без розніцы, на якія педалі націскаць. Праўда, нейкі час не магла прыпаркавацца заднім ходам. Брат, работнік ДАІ, навучыў. Пакладзе на дарозе цагляны і глядзіць, каб не наехала на іх, — падзялялася суразмоўца.

За ўвесь час, што за рулём, у Алены Карнеёўны не было парэшаняў. «Праўда, адзін раз прыпаркавалася не там, дзе трэба, — згадвае яна. — Падляцеў наш вясковы хлопцёк, што працаваў у ДАІ, выпісаў штраф 10 рублёў. А я яму ў адказ, маўляў, зайздросціць, што ў тваёй маці няма машыны».

ЦАРЫЦА ПРЫЕХАЛА

Мясцовыя кабеты называюць Алену Карнеёўну царыцай. «Як толькі пад'еду да магазіна, дык і кпяць з мяне: во, царыца прыехала!» Сапраўды, за рулём Алена Карнеёўна адчувае сябе царыцай. Ды і прозвішча шляхетнае — Глямбоўская, абавязвае вядоўціць сябе належным чынам.

— Маё дзівочае прозвішча Цалей, гэта па мужу я Глямбоўская. Выйшла замуж за суседа. Радня майго мужа была бедная: што ж вы хочаце, сябра дзятэй у сям'і — тры дзеці і чатыры хлопцы. Вядома, у той час багатая нявеста за яго б не пайшла. А я таксама не магла пабрацца шлюбам з заможным дзецюком, — распавяла суразмоўца.

Справа ў тым, што бацькі Алены Карнеёўны пасля 25 гадоў сумеснага жыцця разышліся. У тры часы гэта была ганьба. «Тата быў інвалід, без аднаго пальца на руцэ. Пры Польшчы ён атрымліваў пенсію 170 ці 180 злотых — вельмі добрыя грошы. А маці ж яна сціраў пры старэйшым браце: бацькі памерлі. Вось і выйшла за тату, старэйшага за яе на 18 гадоў. «Калі прыйшлі большавікі ў 1939 годзе, то пачалі палякаў вывозіць у Сібір, а скарб іх забіраў нейкі камісар з сельсавета. Дык бацька мой яму і кажа: «А ты што нажываў

гэтае дабро, лепш бы ў дзіцячы дом аддала». Не спадабалася гэта таму чалавеку. Наслаў міліцыю, знайшлі ў хаце самгонку. А мой тата вельмі ж добрую гнаў — 50 -70 градусаў. Яго засудзілі на паўтара года ды адправілі ў Салікамск. Маці тым часам узяла да сябе прымака. Калі бацька вярнуўся з турмы, то новага мужа прагнаў, але і маму кіню і пайшоў жыць да ўдавы яго года. У сям'і заўсёды жанчыны ві-

— Вядома, немаладая мая летаўка. І падлога ў салоне падгівае, і масла працкае. Але неяк прыстасоўваюся. Сама зліваю тасол, акумулятар стаўлю.

— А на станцыі тэхаслужбоўвання, мабыць, такія маркі машын не прымаюць? — цікаўлюся ў жанчыны.

— Абслугоўваюць, але ж каго яны набралі ў работнікі, піянераў, якія нічога не разумеюць у тэхніцы, — катэгарычна ў сваіх меркаваннях Алена Глямбоўская. — Ды і кіроўцы цяпер сталі нахабнымі, падразаюць, дарогу не ўступаюць, асабліва жанчыны.

— А не хацелі б займаць іншамарку? — дапытваюся ў яе.

— А хто ж мне даць нумар? — смеяцца Алена Карнеёўна. — А калі старая, дабіта, то пастаянна трэба мяняць залчэсткі. А яны дарагія, хоць, зрэхты, і на маю «Комбі» нятаняны.

...Аптымізму гэтай жанчыны з нялёгім лёсам не перастаеш здзіўляцца. За рознымі пацешнымі гісторыя-

— цяжкае жыццё, боль за далейшы лёс сына-інваліда, срыў да на ўнучка, які тры гады не быў у вёсцы.

— Я ж гэтае немаўля да сябе забрала, гадавала чатыры гады, у армію аддала, шмат разоў яго ў часці наведвала, прадала парсючкі і касцюм на вяселле справіла. Але не вынаву яго ні ў чым, жонка да мяне не пускае. А ён для мяне, як сын... — на вачах жанчыны з'яўляюцца слёзы.

Пра ўнучка ёй нагадваюць толькі старыя пампоны ад яго дзіцячых шапак, што ўпрыгожваюць машыну.

наватая: гэта яны ваду каламуцяць. Быўе, што мужчыны выпяюць. Ну, дык што з гэтага? Няхай сабе выпяюць, абы рукі не распуськалі, — кажа Алена Глямбоўская.

«МУЖ БЫЎ ГАЛАВА, А Я — ШЫЯ»

Алена Карнеёўна не шкадуе, што выйшла замуж: сужэнец быў прыгожы, ціхі, яе шанаваў. «За Польшчы скончыў толькі першы клас. А я ж вучылася

наватая: гэта яны ваду каламуцяць. Быўе, што мужчыны выпяюць. Ну, дык што з гэтага? Няхай сабе выпяюць, абы рукі не распуськалі, — кажа Алена Глямбоўская.

«МУЖ БЫЎ ГАЛАВА, А Я — ШЫЯ»

Алена Карнеёўна не шкадуе, што выйшла замуж: сужэнец быў прыгожы, ціхі, яе шанаваў. «За Польшчы скончыў толькі першы клас. А я ж вучылася

наватая: гэта яны ваду каламуцяць. Быўе, што мужчыны выпяюць. Ну, дык што з гэтага? Няхай сабе выпяюць, абы рукі не распуськалі, — кажа Алена Глямбоўская.

«МУЖ БЫЎ ГАЛАВА, А Я — ШЫЯ»

Алена Карнеёўна не шкадуе, што выйшла замуж: сужэнец быў прыгожы, ціхі, яе шанаваў. «За Польшчы скончыў толькі першы клас. А я ж вучылася

наватая: гэта яны ваду каламуцяць. Быўе, што мужчыны выпяюць. Ну, дык што з гэтага? Няхай сабе выпяюць, абы рукі не распуськалі, — кажа Алена Глямбоўская.

«МУЖ БЫЎ ГАЛАВА, А Я — ШЫЯ»

Алена Карнеёўна не шкадуе, што выйшла замуж: сужэнец быў прыгожы, ціхі, яе шанаваў. «За Польшчы скончыў толькі першы клас. А я ж вучылася

наватая: гэта яны ваду каламуцяць. Быўе, што мужчыны выпяюць. Ну, дык што з гэтага? Няхай сабе выпяюць, абы рукі не распуськалі, — кажа Алена Глямбоўская.

«МУЖ БЫЎ ГАЛАВА, А Я — ШЫЯ»

Алена Карнеёўна не шкадуе, што выйшла замуж: сужэнец быў прыгожы, ціхі, яе шанаваў. «За Польшчы скончыў толькі першы клас. А я ж вучылася

наватая: гэта яны ваду каламуцяць. Быўе, што мужчыны выпяюць. Ну, дык што з гэтага? Няхай сабе выпяюць, абы рукі не распуськалі, — кажа Алена Глямбоўская.

«МУЖ БЫЎ ГАЛАВА, А Я — ШЫЯ»

і ў польскай, і ў рускай, і ў нямецкай школах, пры ўсіх уладах. Менавіта я і была лідарам у сям'і. Як кажуць: муж галава, а жонка шыя, куды паверне, тое і будзе. Вось і наконт пакупкі машыны муж пагадзіўся са мной, хоць спачатку сумняваўся: хто вадзіць будзе. Запэўніла яго, што вучуся. У аўташколе не прынялі ў мяне дакументы, маўляў, ужо старая, ды і дыплом школьнага за 8 ці 9 класаў няма. А я падаслала данку, каб занесла маю заяву. Калі прыйшла сама, то вельмі здзіўліўся, што перад ім пенсіянерка».

— Алена Карнеёўна, машыну трэба рамантаваць, даглядаць — ужо больш як 30 гадоў на хаду.

Кажу хлопцу: «Паслухай, ты ж мне нават не сыноч, а ўнучак! Чаго табе трэба ад бабюлі?» І толькі тады ён адкрыў камп'ютар і пераканаўся, што ёсць у мяне правы.

— Вядома, немаладая мая летаўка. І падлога ў салоне падгівае, і масла працкае. Але неяк прыстасоўваюся. Сама зліваю тасол, акумулятар стаўлю.

— А на станцыі тэхаслужбоўвання, мабыць, такія маркі машын не прымаюць? — цікаўлюся ў жанчыны.

— Абслугоўваюць, але ж каго яны набралі ў работнікі, піянераў, якія нічога не разумеюць у тэхніцы, — катэгарычна ў сваіх меркаваннях Алена Глямбоўская. — Ды і кіроўцы цяпер сталі нахабнымі, падразаюць, дарогу не ўступаюць, асабліва жанчыны.

— А не хацелі б займаць іншамарку? — дапытваюся ў яе.

— А хто ж мне даць нумар? — смеяцца Алена Карнеёўна. — А калі старая, дабіта, то пастаянна трэба мяняць залчэсткі. А яны дарагія, хоць, зрэхты, і на маю «Комбі» нятаняны.

...Аптымізму гэтай жанчыны з нялёгім лёсам не перастаеш здзіўляцца. За рознымі пацешнымі гісторыя-

— цяжкае жыццё, боль за далейшы лёс сына-інваліда, срыў да на ўнучка, які тры гады не быў у вёсцы.

— Я ж гэтае немаўля да сябе забрала, гадавала чатыры гады, у армію аддала, шмат разоў яго ў часці наведвала, прадала парсючкі і касцюм на вяселле справіла. Але не вынаву яго ні ў чым, жонка да мяне не пускае. А ён для мяне, як сын... — на вачах жанчыны з'яўляюцца слёзы.

Пра ўнучка ёй нагадваюць толькі старыя пампоны ад яго дзіцячых шапак, што ўпрыгожваюць машыну.

наватая: гэта яны ваду каламуцяць. Быўе, што мужчыны выпяюць. Ну, дык што з гэтага? Няхай сабе выпяюць, абы рукі не распуськалі, — кажа Алена Глямбоўская.

«МУЖ БЫЎ ГАЛАВА, А Я — ШЫЯ»

Алена Карнеёўна не шкадуе, што выйшла замуж: сужэнец быў прыгожы, ціхі, яе шанаваў. «За Польшчы скончыў толькі першы клас. А я ж вучылася

наватая: гэта яны ваду каламуцяць. Быўе, што мужчыны выпяюць. Ну, дык што з гэтага? Няхай сабе выпяюць, абы рукі не распуськалі, — кажа Алена Глямбоўская.

«МУЖ БЫЎ ГАЛАВА, А Я — ШЫЯ»

Алена Карнеёўна не шкадуе, што выйшла замуж: сужэнец быў прыгожы, ціхі, яе шанаваў. «За Польшчы скончыў толькі першы клас. А я ж вучылася

наватая: гэта яны ваду каламуцяць. Быўе, што мужчыны выпяюць. Ну, дык што з гэтага? Няхай сабе выпяюць, абы рукі не распуськалі, — кажа Алена Глямбоўская.

«МУЖ БЫЎ ГАЛАВА, А Я — ШЫЯ»

Алена Карнеёўна не шкадуе, што выйшла замуж: сужэнец быў прыгожы, ціхі, яе шанаваў. «За Польшчы скончыў толькі першы клас. А я ж вучылася

наватая: гэта яны ваду каламуцяць. Быўе, што мужчыны выпяюць. Ну, дык што з гэтага? Няхай сабе выпяюць, абы рукі не распуськалі, — кажа Алена Глямбоўская.

«МУЖ БЫЎ ГАЛАВА, А Я — ШЫЯ»

Алена Карнеёўна не шкадуе, што выйшла замуж: сужэнец быў прыгожы, ціхі, яе шанаваў. «За Польшчы скончыў толькі першы клас. А я ж вучылася

наватая: гэта яны ваду каламуцяць. Быўе, што мужчыны выпяюць. Ну, дык што з гэтага? Няхай сабе выпяюць, абы рукі не распуськалі, — кажа Алена Глямбоўская.

«МУЖ БЫЎ ГАЛАВА, А Я — ШЫЯ»

Алена Карнеёўна не шкадуе, што выйшла замуж: сужэнец быў прыгожы, ціхі, яе шанаваў. «За Польшчы скончыў толькі першы клас. А я ж вучылася

наватая: гэта яны ваду каламуцяць. Быўе, што мужчыны выпяюць. Ну, дык што з гэтага? Няхай сабе выпяюць, абы рукі не распуськалі, — кажа Алена Глямбоўская.

«МУЖ БЫЎ ГАЛАВА, А Я — ШЫЯ»

Знайсці сябе

Аляксей ТРУХАНАЎ:

«ШЧАСЦЕ, КАЛІ РАБОТА І ХОБІ СУПАДАЮЦЬ»

Малады вучоны ўпэўнены, што на размеркаванні нельга атрымаць «білет у навуку»

Калі Алфёраўскі фонд і Нацыянальная акадэмія навук назвалі пераможцу конкурсу сярод маладых навукоўцаў, мы з задавальненнем канстатавалі, што з кандыдатам фізіка-матэматычных навук, вядучым навуковым супрацоўнікам Навукова-практычнага цэнтра па матэрыялазнаўстве Аляксеем ТРУХАНАЎЫМ знаёмым па яго дзейнасці ў Савецкіх маладых навукоўцаў Акадэміі навук. І ўвядзе вырашылі: прышоў час пазнаёміцца з ім яшчэ бліжэй. Праўда, «знайсці форту» ў шматлікіх камандзіроўках маладога навукоўца аказалася справай няпростай. Тым не менш я толькі выдалася магчыма, Аляксей сам завітаў у рэдакцыю — адкрыты, шчыры, абаяльны, саміраўнічкі...

Фота Сяргея НіКОЛАЕВІЧА.

ПРЫЗНАННЕ КАЛЕГ

— Шчыра кажучы, пра тое, што стаў першым уладальнікам прэміі Алфёраўскага фонду, я ўпершыню па-чуў ад вас. Нават не адразу зразумеў, з чым мяне віншавалі, бо не ведаў, што мая кандыдатура прапанавалася, — усміхаецца Аляксей. — Гэта быў для мяне сюрпрыз. Як даведаўся пазней, канфідэнцыяльнасць захоўвалася на ўсім этапе конкурсу: ад вылучэння кандыдата да абвешчання пераможцы. Таму ўсе шэсць прэтэндэнтаў нічога пра сваё вылучэнне не ведалі. Упэўнены, што кожны з іх быў дастойны, але лёс склаўся так, што на месцы пераможцы аказаўся я. Не буду хваляцца: мне вельмі прыемна быць першым уладальнікам прэміі, якую заснаваў нобелеўскі лаўрат, акадэмік Жарэс Алфёраў. Магчыма, вышальную ролю адыграла практычная скіраванасць маёй працоўкі. Але прэмія — гэта заслуга ўсёй каманды, а не толькі мая.

«У навуцы трэба пастаянна штосці даказаць і сабе, і іншым, трэба ўпярцацца, самаразвівацца і ні ў якім разе нельга стаяць на адным месцы...»

Просім Аляксея расказаць пра сутнасць работ, адзначанай Алфёраўскім фондам.

— Усе, хто лятаў на самалётах, чулі фразу пры ўзлёце і пасадцы: «Паважаныя пасажыры, калі ласка, адключыце вашы электронныя прыборы, сотавыя тэлефоны, камп'ютары...» Справа ў тым, што электрамагнітнае выпраменьванне, што ствараюць лётныя прыборы, можа ў значнай ступені ўплываць на работу суседняга мікраэлектроннага і радыёэлектроннага абсталявання. У самалётах, у прыватнасці, размова ідзе пра бартавую электроніку, — тлумачыць Аляксей. — Простара вакол нас літаральна пранізана электрамагнітным выпраменьваннем і магнітнымі палымі прыроднага і штучнага паходжання. Нават кароткага электрамагнітнага імпульсу дастаткова, каб вывесці тэхніку са строю. Таму пытанне электрамагнітнай сумяшчальнасці прыбораў вельмі актуальнае.

Адзін з самых распаўсюджаных спосабаў абароны тэхнікі, што выкарыстоўваюцца ў свеце, гэта экраніраванне — стварэнне электрамагнітных і магнітных экрану. Але ў жоўнага — свае канструктарскія падыходы і секрэты, якімі, натуральна, ніхто дзіцяці не хоча. Дастаткова сказаць, што кошт прадукцыі, рэалізуюмай з ахоўным экранам і без яго, можа адрознівацца больш чым у 10 разоў.

Па канцэнтраваным кандыдатаў навук з прозвішчам Труханавых Навукова-практычны цэнтр па матэрыялазнаўстве лідзіруе.

Метад электралітычнага асіджэння, які быў распрацаваны ў лабараторыі фізікі магнітных плёнак, тэхналагічна выгадны і мае шэраг пераваг. Першае, ён дазваляе ў сіцыяныя тэрміны атрымліваць шматслойныя нананамерныя пакрыццё на вялікіх плошчах і складаных па канфігурацыі аб'ектах. Экраніраванне прыбораў шматслойнымі плёначнымі матэрыяламі на аснове чаргавання слаёў у шмат разоў больш эфектыўнае ў параўнанні з аднаслойнымі матэрыяламі супастаўнага таўшчыні. Да таго ж, як паказалі эксперыменты, эфектыўнасць матэрыялу таўшчыняй 500 мікрон (гэта значыць, усяго палова міліметра) адпавядае экрану з трохміліметровай сталя.

Зараз у стадыі распрацоўкі знаходзіцца пытанне пра стварэнне на базе Навукова-практычнага цэнтра па матэрыялазнаўстве эксперыментальнага тэхналагічнага ўчастка...

КААПЕРАТЫЎНЫ СЯМЕЙНЫ ЭФЕКТ

Аляксей расказаў, што ў сям'і ён — маладошы. Два старэйшыя браты атрымалі фізічную адукацыю ў Віцебскім дзяржаўным універсітэце. Бацька вучыўся ў Ленінградскім электратэх-

нікаў і сабе, і іншым, трэба ўпярцацца, самаразвівацца і ні ў якім разе нельга стаяць на адным месцы...

— Калі маладыя людзі прыходзяць да нас у лабараторыю, я іх адразу папярэджаю: у тым выданні, калі вы прыйшлі з мэтай проста адбыць размеркаванне і думаеце, што будзеце працаваць у нас строга па гадзінніку — з 8.30 да 17.45, нават не губляце дарэмна час. Каб праз два гады не пайсці адсюль расчараваным, — распавядае Аляксей. — Навука павінна стаць вашым ладом жыцця. Трэба падключыць свой мозг і думаць, якія тэмы актуальныя ў фундаментальнай навуцы, як можна камарцыялізаваць вынікі сваёй працы, дзе можна атрымаць грант. Многія маладыя вучоныя, што вядуць актыўную навуковую работу, бяруць удзел у выкананні праектаў і прамых дагаворных работ (ці нават кіруюць), маюць зусім надзейную заробковую плату, — падкрэслівае Аляксей.

Між іншым, як паказала праведзенае Саветам маладых навукоўцаў аніманінае анкетаванне, памер заробку маладых навукоўцаў паставілі толькі на трэцім месца сярод пытанняў, якія іх хвалюць. На другое месца — магчымае самарэалізацыі праз навучную сучаснай матэрыяльна-тэхнічнай базы. А на першым месцы аказалася жыллёвае пытанне. Аляксей тлумачыць, што ў навуцы вельмі шмат немінчана. І калі для аспірантаў пытанне з дахам над галавой вырашаецца за кошт прадастаўлення месца ў інтэрнаце, то для сям'і маладых навукоўцаў трэба выдзеліць ужо асобны пакой, што ў інтэрнаце зрабіць вельмі праблематычна.

Памер заробку маладых навукоўцаў паставілі толькі на трэцім месца сярод пытанняў, якія іх хвалюць.

Добры прыклад сацыяльнай падтрымкі — узвядзенне жыллага комплексу «Магістр». Савет маладых навукоўцаў выйшаў за прапановы да Прэзідыяма Нацыянальнай акадэміі навук, каб частку аплаты за арэндунае жыллё браў на сябе прадаўца (акадэмічны інстытут). Пры размеркаванні кватэр павінен улічвацца «казфіціент карыснасці» маладога навукоўца для арганізацыі. Перспектыўных, працалюбных і крэатыўных маладых супрацоўнікаў, якія сваімі ідэямі і энергіяй будуць прасоўваць айчынную навуку наперад, трэба абавязкова падтрымліваць і стымуляваць.

Цікавіма, а як жа вырашылася праблема з жыллём у Аляксея, што прыехаў у Мінск з Віцебска?

— Спачатку выдзелілі месца ў інтэрнаце для аспірантаў. А зараз жывём з жонкай у аднапакаёвай кватэры, якая дасталася ёй ад сваякоў (яна ў мяне мінчанка). Пакуль нас усё задавальняе. Пра тое, як паліпшаць сваё жыллёвыя ўмовы, будзем думаць паступова. Усяму свой час, — як заўсёды жартуе Аляксей.

ПРА КАНАПУ І ЛАЗНЮ

ПРЫВІТАННЕ І... БЫВАЙ

Нататнік Яго жонкі

Святлана ДЗЯНІСАВА, галоўны рэдактар часопіса «Маладосць»

Выйсці замуж у дзевятнаццаць

Не так даўно мне давалося (абсалютна, між іншым, выпадкова, і я тут увогуле ні пры чым) падслухаць размову ў адной выкладчыцы. Размову людзей, ад якіх узростам я «адскочыла» недалёка, а вольным статусам... Карацей, я ўжо бабуля, а яны яшчэ нават і не бацькі. Яны яшчэ нават і не чысьці муж і жонка (сурзамоўцаў, як вы зразумелі, было двое, мужчына і жанчына). Размова вялася падчас разбору нейкіх студэнцкіх дакументаў, у якіх былі пазначаны (навошта, не ведаю, узросты бацькоў. Вось гэтыя ўзросты — 36, 37, 38 гадоў — і прывялі сурзамоўцаў літаральна ў шокавы стан, з якога тыя выходзілі з узаемнымі пытаннямі на тэму: «А ці тым мы ў жыцці займаемся?»

«Праўду ім скажаць?» — узнікла думка. Бо сапраўды ж — не тым! Калі па шчырасці. Бо, па-першае, выкладчык-бацька (або мама) — гэта з у-у-у-сім не тое, што выкладчык-childfree (у сэнсе, вольны ад дзяцей). І гэта нават не патрабуе аніякіх тлумачэнняў (хіба толькі для саміх childfree). Па-другое, усё трэба рабіць своечасова.

Напісала я так — і ўраў узгадала свае дваццаць тры (ці нават ужо і дваццаць чатыры) і доктара, якому, працуючы тады медсястрой, асіціравала. «Усё трэба рабіць своечасова» — паўваў ён мне, сваю памочніцу, якая цалкам адсутнічала на працы тры тыдні — здавала, бач ты, экзамены. Сесія ў яе была, ты ж разумеш...

«Камеячык» быў кінуў у папшартныя звесткі, а мне так і карцела дастаць з сумачкі залікоўку. Залікоўку з усімі «выдатна» і толькі адным «добра». Дастаць і паказаць, што не такая я ўжо і безнадзейная, і недарэмна кінулася ў вучобу, хоць гэта і здарылася тады, калі равеснікі свае дыпламы ўжо паатрымлівалі. Бо не магла раней, бо ў мяне сын быў зусім маленькім. А цяпер у садок пайшоў — васьмі і паступіла.

«Усё трэба рабіць своечасова», — ужо не скажаў, а прапальцеў доктар, папрасіўшы малы штопфер. Ён быў стама-толаг.

«Зяву ў прыёмную камісію мы з сынам разам хадзілі пісаць, і ён сваёй ручкай трохгадовага хлопчыка нешта крэмзаў, а прыёмная камісія так добра ўсімхіталася... Нават адна жанчына сама выдала майму сыну аловак чырвонага колеру і дазволіла забраць яго з сабой!»

«Усё-ё-ё трэба рабі-і-іць своечасо-о-ва. Пракладка кальціомол, пломба аквадэнт», — загадаў доктар.

Школьныя падручнікі я штудзіравала, гойдаючы сына на арэлях. Да сесі рыхтавалася з ім на каленях. Малеча пыталася, паказваючы на працінку: «Мама, а гэта сьто — мікробы?» «Мікробы», — адказвала я. Ну не забіваць жа дзіцяці галаву рэпрэзэнтывымі аперонамі.

Усё трэба рабіць своечасова.

Сапраўды так. У дваццаць лёгка быць мамай — нічога цябе не хвалюе маццей за пляшкі, пірамідкі і кубкіі, бо, па сутнасці, ты болей нічога не маеш: ні прэстыжнай працы, ні адказнай пасадзі, ні пантоў, ні амбіцый, ні вегета-сасудзістай дыстанці. У трыццаць з дробным хвосцікам ты яшчэ добра памятаеш, як сама была падлеткам (прычым у найярчэйшых падрабязнасцях, усё-усё-усё — і крыўды, і падзвігі, і зорны час), і можаш з «чадам» размаўляць нароўні (яшчэ і даваць парадзі старэйшым мамам — і яны цябе, галоўнае, пацуюць).

Да сарака ты можаш стаць бабуляй. У цябе ўжо, заўважым, адказная праца — раз, пасада — два, панты ўтаймаваліся, амбіцый — на аздаруленні, а дыстанцыя прайшла сама. Бо ты — бабуля! Ідзеш з калейскай па вуліцы — і нікому гэтага не прыходзіць у галаву.

Вось што значыць усё рабіць своечасова!

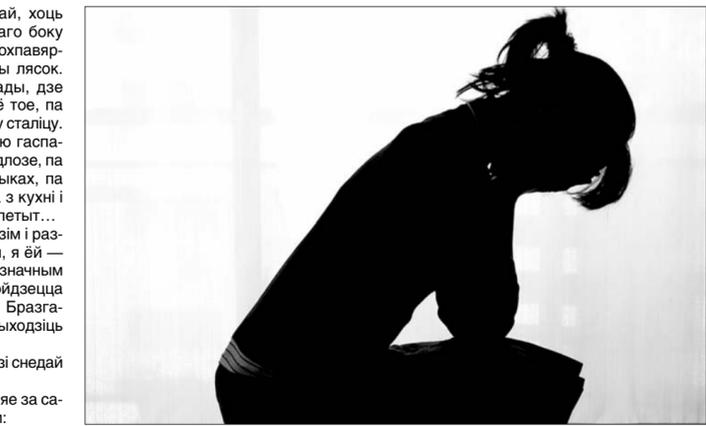
Парады дамы

Алене 28 гадоў, яна настаўніца рускай мовы і літаратуры. Не замужам. Нейк хутка праскочыць час, калі яе настойліва клікалі. А цяпер усё больш-менш прыстойныя мужчыны, якія трапляюцца ёй на жыццёвым шляху, ужо жанатыя і пры дзецях, а свабодных толькі тыя, каго выгналі жонкі. Ва ўсякім разе, так ёй здаецца.

І вась наядуна Алену пазнаемлілі з нежанатым мужчынам. Ён кіроўца вялікай грузавой машыны. Яму 34 гады. Віктар сам пабудоваў дом, праўда, на ўчастку сваіх бацькоў, сам добраўпарадкаваў яго, сам купіў машыну... Не курчыць, не п'е, аліментай не выплывае. Здаецца — шыкоўны варыянт для сямейнага жыцця, але... Ёсць адна асаблівасць, якая вельмі б'янтэжыць Алену: Віктар купіў на падарункі. За ўвесь час знаёмства, а гэта больш за год, ён падарыў Алене толькі тры гваздзікі (на першым спатканні) і... шэцьці магніціку, якія прывозіць са сваіх павядак. У кавярні таксама не запрашае — сустракаюцца яны, у асноўным, дома ў Віктара, толькі час ад часу ходзяць у кіно ці ў парк. Праўда, там заўсёды плаціць ён. Усе навукол Віктара хваліць, маўляў, ён і гаспадарлівы, і беражлівы, і ведае кошт кожнай капейкі, але дзясючына падазрае, што Віктар... проста скнар. І хоць іх адносіны даўно ўжо сталі блізкімі, яна саромеўца праціць у яго грошы да вясяллія, якое Віктар ужо плануе. Часам Алена думае: а можа, я памыляюся ў сваіх падзазненнях, і пасля вясяллі ажакацца, што муж у мяне не толькі гаспадарлівы і беражлівы, але і вельмі ўважлівы і клепатлівы?..

вашага абранніка не тычыцца дакладна вас, наадварот, нярэдка яго даманструецца для вас і нават выглядае як падзвіг. Напрыклад, у спякотны дзень вам захачалася марожанага, вады ці халоднага соку — ваш сябар прынцінуўся наперад, сваімі моцнымі плячамі адцёр чаргу і здабыў вам жа-даны пачастунак. І ніхто нават піскнуць не пасмеў, не жадаючы звязвацца з ім. Вы ў захапленні — які ён моцны і як яго ўсе бяцца! Або — у трамвай ён залез, як той казаў, літаральна на галовах і заняў вам месца. І вы селі і ехалі зручна, праўда, стараючыся не глядзець на пенсіянераў, якія стаяць у

і лыжкамі, уключае і выключае ваду... Марына эню ўсімхіаецца — на гэты раз задаволеная, зачыняе дзверы і вяртаецца на каналу.

ВАСЯМНАЦАЦЬ гадоў — цудоўны ўзрост. Нават брудны посуд, які Марыне даводзілася чысціць, у гарадской сталойцы, не псаваў настрой. Прыгарад, дзе яна часова жыла ў цёткі, лічыўся тэрыторыяй высковай часткі. Па суботах у Доме культуры ладзіліся танцы. Сярод прасьняк хлопцаў у армейскай форме яна выбрала двух і абодвум прызначала спатканні. Андрэй аказаўся больш настойлівым і спрытным, часцей вырываўся да яе... З год маладыя працывалі, не распісваючыся, пад гэцінымі цётчыным дахам. Потым шлюб аформілі афіцыйна. Нельга сказаць, каб яна згарала ад каханья. Хутчэй дзавала песню спявала... Праз год нарадзіўся Саша. А яшчэ праз пару гадоў у Андрэя памерла дачка, пакінуўшы сіротамі васьміярых дзяцей. Разам паехалі на пахаванне. Пасля памінак Марына, каб не пацікава на волю лёсу гаспадарку свекрыні, узялася за сад-агарод. Маленькі Сашка

круціўся пад рукамі. «Мама, назбірай ягад!» — папрасіў. Яна нахілілася, каб сарваць. І раптам пачула з другога боку: «Мама, і мне таксама!» Хлопчык гадоў трох-чатырох, самы малодшы Андрэю брацік, стаў побач... Гэта нечаканае «мама» і запала ў душу. Праз некалькі дзён цыгніком яны вярталіся ў Мінск. Маленькі Віталік таксама ехаў з ім. Марына так і не здолела пагадзіцца аддаць яго ў дзіцячы дом, не змагла здрадзіць дзіцяці, якое само яе выбрала.

— За Сашку свайго я так не баюся, як за Віталіка. Сашка ў мяне прабіўны, у камерсанты падаўся, нават да арміі больш за мяне зарабляў. Сучасны хлопчак, карацей. А вась Віталік... Нічога не зробіць, не спытаўшы парадзі, дазволу. Цікі, спакойны: калі ў хаце, дык нават і не чуваць. Ледзь што — адразу: «Мама, а як ты думаеш?». Не ведаю, здагадваецца ці не, што я яму не родная, а мой муж — не бацька, а старэйшы брат. Вельмі шкадавала я яго... Некалі, памятаю, Андрэй прыйшоў дадому нападнітку, запытаўся ў Віталіка пра дзёнік. Паглядзеў аднакі — і давай «выхоўваць». Біся, кажа, галавой аб сцяну, калі не хочаш вучыцца — бо ўсё роўна дурнем вырасцеш. Я якраз на кухні нешта рабіла — чуло плач, ды такі моцны, столькі болю ў ім... Прыбегла, убачыла... Стады мі з мужам упершыню сур'ёзна пасварыліся. Ды што

там пасварыліся. Ён мяне так «размаляваў», што тыдзень на работу не хадзіла: на кожным воку — па метцы. Аднак Віталіка больш не чапаў. У крайнім выпадку мацкомак абложыць — і ўсё. А вась мне з-за пасынка дасталася часта. Ды і увогуле — муж пачаў злавацца з любой нагоды і спаганяць сваю злосьць на мне.

АДНОЙЧЫ ён назваў яе Валюшай. Памыліўся? Ці, можа, ... А пачулася? Потым неяк, божа, цям міх іншым, спытаў: «А чаму гэта ты смажыш курыцы на патэльні? Некаторыя ж насаджаюць яе на бутэльку з вадоў і ставяць у пліту — атрымаецца смачна». Яна пажартвала: «Гэта табе ў санаторыі па спецаказе рабілі?». Ён сумеўся і больш на кулінарныя тэмы пытанню не задаваў.

У хуткім часе муж на службовай машыне падаўся ў камандзіроўку. Быў канец лета, сталы спякотны дні. Пасля работы Марына выбрала з суседкаў у невядлі лясок, што падступаў да іх пасёлка... Выйшла на палянку — і ў яе ледзь не падкасіліся ногі: «жыгуні!» са знаёмымі нумарамі. Побач — ні душы... «Давай вернемся назад!» — папрасіла яна прыяцельку. «Ты што, Марына, звар'яцела?» — запярэчыла тая. «Калі яны там удавіх, пойдзем і паб'ем вокны!». Ледзь адгаварыла...

Муж прыехаў з «камандзіроўкі» на наступны дзень. Нагатавала прысмаку, пераслала ложка... «Як з'ездзіў?» — спакойна спытала, калі Андрэй ужо сядзеў за сталом. «Нармальна, толькі вельмі стаміўся», — адказаў муж, думаючы, напэўна, што на гэтым далейшым роспытты скончацца. «Ты ў наступны раз, перад тым як у лесе спыніцца, хоць нумар на машыне памяняй», — яна ні на паўтону не павысіла голас, але працягла маўчылае растлумачыла ўсё без лішніх слоў.

Далей... А што далей? Ніякіх скандаліў Марына не ўчыняла. Ніякіх размоў нахштальт «Як ты мог?!» не заводзіла. Жыла як у сне. Як лялька, якую прымыслі рухачка з дапамогай ключа ў механізм. Звонку дык нічога ў іх не мяняліся. Боль жыў унутры. Яна пачыналася з ім і за-сыняла. У ложку «перадумвалі» ўсё сваё жыццё. Успамінала, які прывезлі дадому Віталіка, які не магі ўладкаваць яго ў дзіцячы садок, які круціўся з двума малымі на адну маленькую зарплату, пакуль муж быў у працяглых камандзіроўках. І ста-

Паміж нами

Першы і... апошні раз, АБО 10 СПАСАБАЎ САПСАВАЦЬ СПАТКАННЕ

Думаецца, адны мужчыны могуць сапсаваць першае спатканне? Так, часам яны паводзяць сябе настолькі недарэчна, што толькі і думаеш, як бы хутчэй уцячы. Але мы і самі нярэдка выглядаем не лепш. Хочаце раз і назаўсёды адпудзіць паклонніка — дзейнічайце ў адпаведнасці з інструкцыяй.

1. ГЛЯДЖАЦЕ «У НАСТАЎНІЦУ»

Адна справа, калі настаўнік мовы робіць заўвагу вучню, як правільна вымаўляць слова, і зусім іншая, калі вы раз-пораз папраўляеце сурзамоўцу. Безумоўна, памылікі вельмі рэжучь слых, але лепш усё ж узяць сябе ў рукі і не пераглынаць мужчыну пасля кожнага няправільна сказанага слова. Хутчэй за ўсё, ён хвалюецца, а таму пра пісьменнасць думае ў апошнюю чаргу.

2. РАСКАЖЫЦЕ ЯМУ ГІСТОРЫЮ ўСАГО СВАЙГО ЖЫЦЦЯ

Пачніце з першага малочнага зуба, а закончыце тым, што елі сёння на абед. Пра гэтым паспрабуйце зрабіць так, каб паўзаў падчас аповеду не ўзнікала — ён павінен ведаць пра вас УСЁ. Не забудзьцеся рас-павесці яшчэ і аб праблемах сяброўкі Машы, якую два дні назд кінуў Коля. Не важна, што ён не ведае ні Машу, ні Колю. Такія паводзіны, несумненна, прымусяць вашага сурзамоўцу здрыгануцца і пачаць збірацца на «тэрміновую сустрэчу з партнёрам па бізнесе».

3. ПЕРАТВАРЫЦЕ ЯГО ў «КАМІЗЭПЬКУ»

Так, вам патрэбна моцнае мужчынскае плячо, і таму вы разгледзеце гэтага мужчыну як патэн-цыяльнага кандыдата на ролю «каменнай сцяны», але не варта вывальваць на яго груз сваіх праблем на першым спатканні. Пра тое, што «вас не цэніць начальнік», «кватэра патрабуе рамонт», а «усё лепшае з дзяцінства заўсёды дасталася малодшай сястры», раскажыце сяброўцы. Мужчыну падчас першай сустрэчы такая інфармацыя не патрэбна.

4. НАПАДЗЫЦЕ СПАТКАННЕ «НА ТРАІХ»

Нават не абавязкова прыводзіць з сабой сяброўку (пра гэта крыху пазней) — дастаткова ўвесь вечар правесці з тэлефонам у руках, набіраць SMS-кі, фатаграфавачь стравы і выкладваць іх у Instagram, радавацца кожнаму новаму лайку і самазабытна адказваць на каментарыі. Мужчына пераханаецца, што вам не сумна, і... знікне, каб не быць трэцім лішнім.

5. ПРывядзіце СЯБРОўКУ

А цяпер пра спатканне на траіх у прамым сэнсе слова. Часам, калі вельмі страшна, хочацца паклі-каць з сабой сяброўку — яна і падтрымае, калі кан-дідат у мужы ажакацца «так сабе», і сама ацэніць гэтага кандыдата. Карацей, без сяброўкі нікуды. Аднак так лічым толькі мы. Мужчынам звычайна прысутнасць яшчэ адной дзясючыны не падабаецца.

Ім такія «Тамары, якія ходзяць выключна парай», не патрэбны. Ды і нармальнае спатканне прадуг-леджвае прысутнасць толкі галоўных герояў — без групы падтрымкі.

6. СПАЗНІЦЕСЯ НА ПАўГАДЗІНЫ

Сапраўднае жанчына ніколі не прыходзіць на спат-канне своечасова. Прынамсі, большасць прадстаў-ніц цудоўнай паловы чамусьці ў гэтым перакананы. Чаму — загадка. Яны доўга і старанна фарбуюцца і адзяваюцца, не спяшаючыся дабрацца да месца сустрэчы, а потым здзіўляюцца, чаму мужчына іх не дачакаўся. Або дачакаўся, але выглядае вельмі раз-дражнёным. А усё проста: да пунтуальных муж-чын такі жэст падобны да абразы. Ён жа прыйшоў своечасова, дык чаму вы не змаглі?

7. ВЫПІЦЕ ЛІШНЯГА

П'яная жанчына — гэта жах. Далёка не ўсе ўме-юць выпіваць культурна, некаторыя «нясе» так, што потым хоць скрозь зямлю праваліся... Таму лепш адмовіцца ад ідэі «келіх для хварацы, келіх для ўзняцця настрою». Паспрабуйце знайсці натхненне ў чымсьці іншым, але ніяк не ў бутэльцы.

8. НАЗАВІЦЕ ВАЊУ ВАСЕМ

Імёны падобныя, не спрачаема, але новаму знаёмаму вы гэта наўрад ці растлумачыце. Лю-боум мужчыну здасца надта абразлівай такая

«памылкачка». Вы ж прыйшлі на сустрэчу з ім, а не з нейкім там Васем, Мішам або Вовам. Таму, калі ласка, памяніце, як завуць вашага новага знаёмага, інакш пра наступную сустрэчу з ім да-вядзецца забыць.

9. ЛЕЗЬЦЕ ў ДУШУ

Вядома, вам хочацца ўсяляк прадэманстраваць, што вы яго разумееце, і ён можа даведаць вам усё свае таямніцы, але не варта праспяваць падзеі. На першым спатканні задаваць такія пытанні, як: «А чаму разышлі твае бацькі?», «З-за чаго ты рас-стаўся з былой дзясючынай?» ці «Ты п'еш вітаміны? Нейкі ты бледненькі», не вельмі ветліва.

10. «ПРЫМЯРАЙЦЕ» ЯГО ПРОЗВІШЧА

Або ўголас марце пра сумесную павязку на поў-дзень, або паразважайце пра тое, як вы маглі б жыць разам. ...Яго і след прастане! Ні ў якім разе не стройце сумесныя планы на будучыню, калі вы ба-чыце гэтага мужчыну першы, другі ці трэці раз. Такі спрыт не надта падабаецца прадстаўнікам моцнага полу. Яны так далёка не загадваюць і вельмі пахо-вацца, калі бацька, што тэсоці адкрыта спрабуе іх «захамутаць».

Вера ФЕМІНА

РЫЦАР СКУПШЫ? Бяжыце без аглядкі!

Ёсць тры тыпы мужчын, бегчы ад якіх трэба без аглядкі: хам, п'яніца і скнар. Аніякія «а можа?...» ці «я яго перавыхаваю» вам не дапамогуць, калі вы звязается з кімсьці з гэтай катэгорыі. Штасца не дачакаецца! А вась жыццё сабе ды дзясюць паламаецца. Давайце па парадку...

Хам.

Любой жанчыне хочацца быць «за мужам — як за мураванай сцяной», таму што ў нашым уяўленні сапраўдны мужчына — гэта моцны мужчына, а моцны — значыць абаронца. Але часта моц блытаюць з грубасцю, хамствам. Дакладней, грубасць, хамства, брыдкія словы лічаць нармальнай з'явай у па-водзінах моцнага муж-чыны. Дарэмна...

Спаткаў хамства вашага абранніка не тычыцца дакладна вас, наадварот, нярэдка яго даманструецца для вас і нават выглядае як падзвіг. Напрыклад, у спякотны дзень вам захачалася марожанага, вады ці халоднага соку — ваш сябар прынцінуўся наперад, сваімі моцнымі плячамі адцёр чаргу і здабыў вам жа-даны пачастунак. І ніхто нават піскнуць не пасмеў, не жадаючы звязвацца з ім. Вы ў захапленні — які ён моцны і як яго ўсе бяцца! Або — у трамвай ён залез, як той казаў, літаральна на галовах і заняў вам месца. І вы селі і ехалі зручна, праўда, стараючыся не глядзець на пенсіянераў, якія стаяць у

праходзе. Дзеля вас жа, дзеля вашага каханья ён стараўся, а усё астатняе, маўляў, няважна... Або, пасадзіўшы вас у машыну, несеў у ёй, палюхаючы пешаходаў на пераходах і сварачыцца на кіроўцаў, якія не саступалі яму пала-ці нясвоечасова рушылі на святлафоры. Асабліва дасталася жанчынам за рулём, прычым, выраз «малпа з гранатай» быў самым бяскрыўдным у іх адрас. Вы рагаталі ад душы...

Ды не герой ён, а самы звычайны разбэшчаны хам, які самасцвярджае-цца ў гэтым жыцці за кошт таго, што прыняе іншых. І яму быць розніцы, за кошт каго самасцвярджаецца. Калі лепш пазнаемліцца з яго блізкімі, магчыма, высветліцца, што ён гэтаксама паводзіць сябе з маці, сястрой, су-судкамі... Хам — ён перад усімі хам, апроч тых, хто мацнейшы за яго. Таму 99,9% верагоднасці, што наступнай ахвярай у гэтым радзе будзеце менавіта вы. Прычым абражаць і прыніжаць вас ён будзе нават не наўмысна, а па... звычцы, набытай у дзяцінстве. Дрэннае выхаванне — вась як гэтая праблема называецца. І праблема практычна невырашальная, таму што каханне праходзіць, а выхаванне — застаецца.

Асабліва трэба насцярожыцца, калі абраннік мае звычку ўжываць нецэн-зурныя словы. Запомніце: што б сёння ні пісалі і ні казалі пра брыдкаслое — маўляў, гэта дадае калары-ту мове ці дапамагае зняць стрэс, — чалавек, які ў вашай прысутнасці ўжывае «моцныя» словы, вас не павяжае і тым больш не кахае. І ён абавяз-кова калі-небудзь скажа гэтыя брыдкія словы вам. Будзьце ўпэўненыя, справа толькі за часам. Згодны на такое?

П'яніца. Наогул, для будучага жыцця вельмі карысна ўбачыць патэнцыяль-

нага мужа нападнітку — як ён паводзіць сябе пры гэтым, якім становіцца «пад градусам» — агрэсіўным ці, наадварот, добранькім, маўчыном ці бал-батуном, спакойна-санлівым, ці яго цягне на падзвігі... Не, я не раю вам спецыяльна падпаць абранніка, думаю, выпадак і так надарыцца: сёння нават рамантычнае спатканне не абыходзіцца без келіха віна. Але менавіта па гэтай прычыне і трэба ведаць, якім бывае ваш кавалер нападнітку, каб выключыць непрыемныя сюрпрызы пасля вясяллія. Таму, сустракаючыся з маладым чалавекам, не прапускайце ніводнай дэталі ў паводзінах, харак-тэрнай для п'яніцы. Трэба насцярожыцца, калі ён прыходзіць на спатканні на лёгкім падпітку, калі аніякія мерапрыемствы ён не ўяўляе без спіртнога, калі за першай чаркай туй жа бярыцца другая, калі ён не можа кантраля-ваць дозу спіртнога і, галоўнае, калі, на яго думку, шмат выпіць — гэта геройства. Развітайцеся з такім «героем» як мага хутчэй!

Скнар.

«Горш за п'яніцу толькі скупля-нда», — гавораць людзі. Праўда. Калі ад п'янства яшчэ можна чалавека лядчыць ці кадзавраць, то ад скупасці лекаў няма. І гэтая «хвароба» будзе з гадамі толькі ўзмацня-цца. Таму трэба надаваць значэнне таму, які мена-віта ваш кавалер зяля-цаецца да вас, якія па-дарункі вам робіць, куды запрашае на спатканні.

Гэта не значыць, што ён абавязаны дарыць вам дарагія ўпрыгажэнні, футра, боты, ноўтбукі, але калі кавалер эканоміць нават на кветках і з далёкіх павязак прывозіць вам толькі магніцікі, то... пашліце яго ў думках туды, адкуль ён вам гэтыя магніцікі прывёз. Бо мужчына, які кахае, шчодры, яму хочацца не толькі падарункамі і ружамі каханую асыпсала, але нават зорку з неба для яе да-стаць. А «беражлівы», стаўшы мужам, хутчэй за ўсё будзе бурчачы наконт кожнай вашай новай кофтачкі, кожнай новай пары тфляўкі ці кожнай новай памады, а то і наогул прыбрэ да рук усю сямейную касу, і вам давядзецца прыніжана выпрошваць у яго грошы (нямалая частка якіх будзе зароблена вамі) на абноўку ці білеты ў тэатр...

Тамара БУНТА

Кінакрокі

СФЕРА ІНТАРЭСАЎ ДАКУМЕНТАЛЬНАГА КІНО

У нас з'явілася магчымасць даведацца, над чым працавалі дакументалісты «Беларусьфільма» ў мінулым годзе, і паглядзець іх кароткаметражныя трынаццаціхвілінныя фільмы

З чатырох структурных адзінак нацыянальнай кінафабрыкі дзве — студыя «Летапіс» і студыя спецыяльных праектаў «Беларускі відэацэнтр» — ствараюць дакументальныя стужкі. У беларускага неігравага кіно добрае рэзнамі ў справе даследавання беларускага жыцця, культуры, спрадвечных традыцый, візуалізацыі мыслення беларуса, наяўнасці свайго стылю. Але перажывае яго, як і ўвесь беларускі кінематограф, не найлепшыя часы.

«Белвідэацэнтр», яшчэ з'яўляючыся аднайменным самастойным унітарным прадпрыемствам, далучыўся да нацыянальнай кінастудыі ў 2013 годзе. Не па сваім жаданні, безумоўна. За мінулы год, ужо ў складзе «Беларусьфільма», студыя спецыяльных праектаў выпусціла чатыры дакументальныя карціны. У 2012 годзе іх было трыццаць тры, у 2013-м — дваццаць дзве. Сёння ў «Белвідэацэнтры» чатыры штатныя супрацоўнікі, творчыя групы запрашаюцца зvonку.

Спад вытворчасці назіраецца не толькі ў далучанай студыі. «Летапіс» у 2014 годзе выпусціў дзевяць кароткаметражных карцін, а ў 2013-м — дваццаць чатыры фільмы, у 2012-м — дваццаць. Нацыянальная кінастудыя за апошні год мае ў актыўнае, па-першае, толькі трынаццаць дакументальных фільмаў, па-другое — усе яны кароткаметражныя. Вядома, што сучасная сістэма фінансавання сферы кіно ажыццяўляецца шляхам конкурсу, але апошні раз ён праводзіўся ў 2012 годзе (калі быў спецыяльных праектаў. Але да крыўды відавочна, як гэтым фільмам не хапае галоўнага — часу.

Беларускі кінематограф — гэта вядома — ганарыцца сваім неігравым кіно. Але поспеху і патэнцыялу гэтай пляцоўкі не хапіла, каб яго падтрымліваць, а не абмяжоўваць.

уведзены ў практыку). 13 хвілін — дакументальныя фільмы з гэтым хронаметражом міністрства згоднае фінансаваць, такая ўмова. Тлумачыцца гэта зручнасцю для тэлебачання, дзе трэба ставіць рэкламу. Але дырэктар студыі «Летапіс» Ірына Дзям'янава бачыць у падладжанні пад тэлебачанне пазную знявагу, ды і паказваюць сёння па «скрынні» насамрэч карціны любой працягласці. Зразумела, што ў гэтым выпад-

ку «музыку заказваюць» нядбайна. 13 фільмаў, 13 хвілін. Лічба, трэба сказаць, — злапамная.

Беларускі кінематограф — гэта вядома — ганарыцца сваім неігравым кіно. Поспеху і патэнцыялу гэтай пляцоўкі не хапіла, каб яго падтрымліваць, а не абмяжоўваць. Было дзве студыі — стала адна, было ў сукупнасці пяцьдзесят сем карцін — стала трынаццаць. Адно добра: і ў гэтых трынаццаці нашы дакументалісты знайшлі месца для даследавання глыбіннага беларускага. Маю доказы. У выглядзе рэальных фільмаў, якія выйшлі з лэйбаламі студыі «Летапіс» і студыі

Кадр з фільма «Дождж» Віктара Асюка.

спецыяльных праектаў. Але да крыўды відавочна, як гэтым фільмам не хапае галоўнага — часу.

Пра наша спрадвечнае

«Абрад «Чырачка», або Як у Тонежы вясну гукалі» рэжысёра Марыі Курчовой студыі «Летапіс» расказвае пра дзіўны для сучаснасці язычніцкі абрад, які захаваўся ў адной з беларускіх вёсак (Тонеж Лельчыцкага раёна): апошні дзень Масленіцы, бабы разам з маладымі дзеўкамі п'якуюць асаблівае п'янчэнне ў форме качак-чырачак (і шмат чаго іншага гатуюць — рэшыню, блінкі, пірагі), упрыгожваюць ёлка, для спальвання рытуэцка чучала, што сімвалізуе зіму, — усё дзеля таго, каб «правадзіць» марозную пару года і дагукацца ўжо хутчэй вясны. На ўзгорку спяваюць песні, водзяць карагоды, гуляюць на жаданні. «А пацалуў мяне», — выказвае «жаданне» малады хлопцек сарамлівай, з чырвонымі, як кветкі ў янкі на яе галаве, шчокамі дзючкічы. Бянтэжыцца, але цалуе, і карагод цягнуцца далей, песні п'яюцца гучней, стравы на паветры падаюцца смачнейшымі, чучала гарыць — і вясна надыходзіць. Выдатна тут усё: і чырачкі з вясковай печы, і спадніцы з нацыянальным арнамантам на бабах, і янкі на галавах у дзючкі, і прыродная арганічнасць герою кінакарціны — у фільме няма нічога на-

ўмыснага, фальшывага, пастановчанага. Захаваўшы традыцыю цалкам у руках жыхароў вёскі, якія, апроч таго, што гукаюць вясну, яшчэ і — галоўнае — бавяць час разам, праводзяць гульні, смяюцца і дзеліцца чырачкамі з мінакамі. Можна ўявіць, як гудзеў Тонеж у былыя часы, якія карагоды збіраліся на ўзгорку, колькі дзючкіч сарамліва ўсміхалася хлопцам. Так што гэтае свята вартае, каб чакаць яго ўвесь год. Любое свята з глыбокімі традыцыямі таго вартае.

Магія драматызму

Часам шанце бачыць неверагодна пра сваёй моцы і эмацыйнасці дакументальныя карціны. Атрымацца такім фільм можа, калі герой раскрыецца рэжысёру на ўсе 100 працэнтаў. Устанавіць такой якасці кантакт — магія, якая даступная не кожнаму аўтару. Віктар Асюк у мінулым годзе зняў працяг сваёй карціны «Драўляны народ» — пра майстра-самавучку Мікалая Тарасюка, што стварыў свой драўляны народ з паленцаў. Побач з яго хатай знаходзіцца не зусім звычайны музей «Успаміны Бацькаўшчыны», у якім захоўваюцца драўляныя сцэнкі з сялянскага жыцця. Цэнтр другой карціны — «Дождж» — успаміны, праз якія зноў жа праглядвае насычаная мінуўшчына, былое каханне, моцныя пацукі і страта. Здарылася ў Мікалая Тарасюка ўжо ў сталым узросце каханне. Глядач убачыць, як развіваюцца адносіны ў вёсцы: селі разам на копку сена, спелі пару песень у два галасы, патанцавалі, як умелі... Пасля чаго яна сур'ёзна кажа, што ніхто ёй не патрэбны і сыходзіць. Працяг не паказваецца, але маецца на ўвазе. Ідзе дождж, і Мікалаю Тарасюку застаецца толькі успамінаць у адзіноце сваё каханне, блізкіх людзей, жыццё, што зараз, у хадзе з пустымі вокнамі і небагатай гаспадаркай, амаль завісла ў гэтых успамінах. Неверагодна кінагенійны (як, дарэчы, усе старыя людзі) Мікалай прыходзіць на могілкі, спыняецца каля магілы сваёй каханай і, плачучы, кажа: «На каго ты мяне пакінула?». Не, не здаецца занадта драматычным, хутчэй — сапраўдным, жыццёвым, незабыгальным. Нагадавае, што страты, колькі б табе ні было гадоў, — жудасны боль, а адзінота — не найлепшы сыход жыцця. «Драўляны народ» ідзе дваццаць шэсць хвілін, і невядома, наколькі б моцным быў «Дождж», калі б меў такі ж хронаметраж.

Запаўненне белых плям

Студыя спецыяльных праектаў «Белвідэацэнтр» прадставіла фільм «Захавальніцкі спадчыны», зноў жа трынаццаціхвілінны, пра майстэрства рэстаўратараў і тое, над якімі творамі яны сёння працуюць. Кароткі фільм умясціў у сабе багату, старанна адабраную фактуру (аўтарам сцэнарый з'яўляецца Сяргей Кірык) і паспявае расказаць пра фрэску Святых Барыса і Глеба ў полацкай Спаса-Праабражэнскай царкве XII стагоддзя (магчыма, самая ранняя выява гэтых святых), кнігу Івана Фёдарова «Апостал» 1595 года, частку двухсотгадовага іканастаса, што ў часы масавага атызму выкарыстоўваўся ў якасці дна вазка, ікону Анёла-ахоўніка XVIII стагоддзя. Вядома ж, такія экспанаты патрабуюць асаблівага прафесіяналізму, нейкага трымення і бязмежнай цярдлівасці. З названымі каштоў-

намі экспанатамі працуюць героі дакументальнай стужкі — апантанымі, так падаецца, сваёй працай рэстаўратары. Разам з гэтым можна ўгадаць, як многа ў нашай культуры неразгаданага, таямнічага.

Неадступны беларускі боль у мадэрным мастацтве

Ужо трэці раз Беларусь будзе ўдзельнічаць у Венецыянскай біенале сучаснага мастацтва: прадстаўніком нацыянальнай культуры аб'яўлены праект «Архіў сведкі вайны», асновай якога з'яўляецца «невядома» фотаархіў Першай і Другой сусветных войнаў, што карэлюецца з 70-годдзем перамогі ў Вялікай Айчыннай.

Тэма гэтая для нас не надуманая, а сапраўдная, балючая і дагэтуль не раскрытая. Гоць павільёна становіцца не проста глядачом, але і ўдзельнікам, што дасягаецца з дапамогай сучасных тэхналогій. Згодна з канцэпцыяй праекта галоўным складнікам з'яўляецца не ўражальны архіў, а тая, хто стаў яго сведкам.

Куратары праекта — Аляксей Шынкярэнка і Вольга Рыбчынская. Удзел браў і мастак Канстанцін Селіханав.

Фотаздымак з «Архіва сведкі вайны» (з калекцыі Уладзіміра Багданава).

Тэма гэтая для нас не надуманая, а сапраўдная, балючая і дагэтуль не раскрытая. Гоць павільёна становіцца не проста глядачом, але і ўдзельнікам, што дасягаецца з дапамогай сучасных тэхналогій. Згодна з канцэпцыяй праекта галоўным складнікам з'яўляецца не ўражальны архіў, а тая, хто стаў яго сведкам.

Куратары праекта — Аляксей Шынкярэнка і Вольга Рыбчынская. Удзел браў і мастак Канстанцін Селіханав.

Што яшчэ аказалася ў сферы інтарэсаў беларускіх дакументалістаў у мінулым годзе? Фільм «Тураўская галава» рэжысёра Наталлі Жамойдзік рапавядае пра дзіўныя старадаўнія жаночыя галаўныя ўборы, распаўсюджаныя на землях Турава і Давыд-Гарадка. Дзве карціны прысвечаны тэме вайны: «Мая радня»,

дзе аўтар фільма спрабуе знайсці прычыну расстрэлу свайго прадеда, і «Водгук мінулай вайны» — пра Вялікую Айчынную распаўсюджаюць сведкі ваенных падзей на тэрыторыі Магілёва, бабуля з дзядулем аўтара стужкі.

13 хвілін — дакументальныя фільмы з гэтым хронаметражом міністрства згоднае фінансаваць, такая ўмова.

Тлумачыцца гэта зручнасцю для тэлебачання, дзе трэба ставіць рэкламу.

«Страчаная песня» расказвае пра забытага беларускага паэта Віктара Каўсоўскага, які памёр у 1975 годзе. Фільм «Оперныя прэм'еры» паказвае

рэпетыцыі «Севільскага цырульніка» за дзень да прэм'еры, дзе дыржорам выступае мастра Аляксандр Анісімаў. У карціне «Дзіця і дэльфіны» маленькага хлопчыка-аўтыста знаёмім з дэльфінам, да якога той не адразу прывыкае, але праз некаторы час спакойнае ў звычайным жыцці. «На ўсе лапы умельцы» «Белвідэацэнтры» ў гульнявой форме расказвае пра жывяльны свет, а «Смерш. Радзільня» «Сябры» — пра аперацыю контрразведкі ў часы Вялікай Айчыннай вайны.

Вось агульная палітра тэм, на якія студыям не хапіла часу. Недаручнае абмежаванне па хронаметражы, як можна было прадбачыць, не на карысць стужкам. І гэтыя «13 хвілін» сёння ўладацца ва ўсім беларускім кінематографіе.

Ірэна КАЦЯЛОВІЧ

С. Рымашоўскі. Развітанне славянкі.

Яны прайшлі свой цыкл за 10 гадоў, пра што паведамілі выставай «Залаты век». Гучна. Людзя было ў галерэі Міхала Савіцкага. Здавалася, што увесь бамонд тут — мастакі, прадстаўнікі тэатральнай эліты, крытыкі. Але гэтая люднасць была ўтульнай: калі ты тут — з'яўляешся часткай вялікай суполкі людзей, што неабякава дзя праў прыгажосці і гармоніі ў свеце.

Свае варыянты гармоніі можа прапанаваць кожны з 14 удзельнікаў мастакоўскай суполкі «Арцель», работы якіх прадстаўлены на выставе. Цікава, што творы, якія на адкрыцці выставы саступілі першай ролі сваім стваральнікам, не гучна, але настойліва ўсё ж уцягвалі ў паралельнае рэчаіснасць, што адкрывалася за кожнай карцінай.

Спачатку вы разумееце, што вас тут чакае «Сустрэча». Адзін з твораў Матфея Басова. Можна здагадацца, хто з кім сустракаецца, але таямнічасць — адна з тых адметнасцяў, якія вабляць, чаруе, вяртаюць розум і абавстае пацукі. Зачараванасць пераносіць у іншы свет, дзе усё абсалютна канкрэтна: лесвічная клетка нібыта з твайго паўдзёда. Але ці не ад гэтай рэчаіснасці хочацца ўпаўці ў транс? Ці ў «Сон па заказе» — паводле Вялічана Губарава, які нібыта выхаліў карцінку з жыцця, часам брутальныя, часам канральныя, што нават у з'явах звычайных і будзённых можна адчуваць цэльнасць. Можна, менавіта пазнавальнасць нараджае такое адчуванне пры аглядзе твораў гэтага мастака? Ды яшчэ кантакт — сучасны беларускі, свой, родны, пра які хочацца сказаць: «Дастала!» Але ж на яго фоне з'явіўся парадку так выдатна іграюць рознымі грамамі. І ты перажываеш рэінкарнацыю. Набываеш новае жыццё... Вось настала яна работы Рыгора Несцерава «Шэннон. Рэінкарнацыя. Сабачае жыццё». Думаю, пра мяне. Сабака ледзь выразае, тонка адчуваць, у прызрыстаных колерах. Вось бы перарадзіцца і прычыкаць аднекуль здалёк човен, які даставіць у жыццё, напоўненае святлом! Такі

Выстава

РОЗУМ І ПАЧУЦЦІ

ТВОРЦЫ АБ'ЯДНАННЯ «АРЦЕЛЬ» СВЕДЧАЦЬ ПРА ЦЫКЛІЧНАСЦЬ «ЗАЛАТОГА ВЕКУ»

«Ветразь», як на карціне, амаль нерэальны, маленькі, зусім не чырвоны. Вось мой менавіта такі і павінен быць. Галоўнае, што п'яве ён у моры святла. Куды?

У таямніцы. Дзе ёсць розныя варыянты сусветаў. Русальны — як у Алены Шлегель. Учарашні, нібыта трызненне пасля цяжкай стомленасці, як у Сяргея Малішэўскага. Не чакайце, што тут будзе ўсё зразумела — вобразы сплятаюцца, сыходзяцца, увасабляюцца ў рэчах, колерах. Іх трэба разгадваць. Адчуваеш сябе Алісай у залострой, дзе няправільны адказ роўны новым прыгодам па паралельным сусвецце. Яны настолькі захапляльныя, што паралельныя сусветаў можа быць некалькі. «Сад майі мары» — завабілае твор Сяргея Пісарэнкі. Не, гэта «Рыбалка на рацэ часу» — адчыняе дзверы ў вечнасць Рыгор Іваноў. А можа,

В. Губарэў. Апошні класіцызм...

гульня колераў? Здагадаваешся ўслед за Васілём Касцючэнкам, разгледзеўшы яго, напрыклад, «Белае свята і чырвоныя цёны». А ведаецца, чырвоны колер можа быць і нябачным. Ён можа быць там, дзе яго няма, але мастак яго, відаць, меў на ўвазе. Мастак Сяргей Рымашоўскі, што стварыў пранзіўную карціну «Развітанне славянкі» — хлопчык з ружом. Неверагодна, здаецца. Не думаць пра дронае, не думаць, наталіяцца — гэта ж мастацкая выстава. Трэба абстрагавацца ад жыцця, занадта рэзкай бывае рэчаіснасць. Так угаворвае сябе. Рэзкай да магчымасці — што пакідае шрамы на душы, на сэрцы, у розуме, і нават на целе, падобна да тату. «Магічнае тату» Уладзіміра Ганчарыка. Ці ўсё-такі яшчэ адзін сон, у варыянтзе Аляксандра Шыбнёва...

Яны кажучы: першаснае «чыстае мастацтва». Яны сведчаць: гармонія ў мастацтве не парушана, яна ёсць, яе аблічы могуць быць рознымі, але пакуль жыць чалавек з жывымі пацукіямі, яго душа будзе патрабаваць прыгожага. Адзін з лідараў і фактэчна галоўны тэартык аб'яднання «Арцель» Рыгор Несцераў

нават цэлую сістэму ўгледзеў у тым, як чалавецтва вяртаецца да асноў мастацтва. Мянсяюцца часы, мяняюцца эпохі, людзі. Бывае, разбураюць прыгожае ў жыцці, адпаведна губляецца адчуванне мастацтва. Розум, якім людзі карыстаюцца, нараджае прагматызм і велмі ўтылітарнае стаўленне да ўсяго, у тым ліку і мастацтва. Але яго вяртае сваё і вяртае чалавека да сябе самога, нагадаючы пра пацукічы бок яго існавання. Паколькі той бок ёсць, то ўсё будзе вяртацца да таго, з чаго пачыналася. Да гармоніі. Цыклічнасць жыцця грамадства, адпаведна, спараджае цыклічнасць у развіцці мастацтва, калі яго вяртаецца да сваіх галоўных прынцыпаў ужо на новым узроўні. Паводле тэорыі Рыгора Несцерава, напрыклад, «цяпер мы знаходзімся ў крытычнай кропцы вялікай хвалі, калі скончыўся адзін вялікі (больш за сто гадоў) этап і пачынаецца новы, які нясе з сабой прычыповыя, кардынальныя перамены і пераацэнку ўсіх каштоўнасцяў жыцця». Дарэчы, пераацэнку і мастацкіх каштоўнасцяў таксама. Таму не дзівіцца, што на выставе «Залаты век» ёсць цэлая серыя сланечнікаў (аўтар А. Несцераў). Ёсць свае стагі сена, праўда сінтэтычныя (Р. Іваноў). Ёсць свай «Крык» (А. Забаўчык). І штосьці ад Босха (С. Малішэўскі). Усё гэта было, але цяпер гэта па-нашаму. І ў XXI стагоддзі.

Ёсць у нашым часе, на думку тых, каго аб'яднала «Арцель» (паводле разумення сутнасці мастацтва), тое, што будзе вызначаць яго рух. Адна з тэндэнцый — падпарадкаванне розуму пацукіям. Адпаведна ў мастацтве яны прапаводуюць праўду пацукіям, шчырасць, спачуванне, чалавечнасць. І не бачыць саматэты ў форме, таму што галоўным у мастацтве заўсёды было і ёсць майстэрства, якое вызначае якасць жыцця. Адкрываюцца новыя яго магчымасці ў новым часе, якія павінны сыходзіць ад тонкасці душы і спасціжэння таямніц сусвету. Адна з іх — самае мастацтва. Паспрабуеце яго разгадаць.

Ларыса ЦІМОШЫК

С. Малішэўскі. Што было ўчора.

Бескарыслівы ўдзел

НЕ ПЕРАВЯЛІСЯ ЯШЧЭ МЕЦЭНАТЫ

Як і хто ўкладвае грошы ў нашу будучыню

Давайце ўгадаем самыя ярасвятыя культурныя мерапрыемствы за мінулы год. Кінафестываль «Лістапад», тэатральны форум «ТЭАРТ», выстава «Дзесяць вякоў мастацтва Беларусі» ў Нацыянальным мастацкім музеі, Мінскі міжнародны Калядны оперны форум у Вялікім тэатры оперы і балета, фестываль «Славянскі базар», прэм'ера спектакля Купалаўскага тэатра «Пан Тадэвуш» ў Парыжы, «Беларуская музычная вясень» у Філармоніі, новая экспазіцыя ў Брэсцкай крэпасці...

Калі казаць наўмысна гучна, мы б не пабачылі гэтых святаяў без фінансавай падтрымкі беларускага бізнесу. У 2014 годзе аб'ём бязвыплатнай дапамогі з боку так званых мецэнатаў склаў каля 50 мільёнаў рублёў, а бюджэт, напрыклад, Славянскага базару на сямдзят працэнтаў склаў дапамога звонку.

Мецэнатства прадугледжвае бескарыслівы ўдзел у культурным жыцці краіны. Напрыклад, старшыні праўлення Белгазпрамбанка Віктару Барырку — актыўнаму мецэнату Беларускай культуры — падалося трагедыя, што на радзіме Марка Шагала і Хаіма Сціна амаль няма іх работ.

Вядома ж, у свой час Гай Цыльній Мецэнат не патрабаваў ад імператара дывідэндаў за сваю дзейнасць, таму трэба адрозніваць мецэнатаў ад спонсараў, асабліва ў сённяшніх умовах. Першыя — бескарыслівыя, другія разлічваюць, напрыклад, на рэкламу (па законе «Аб рэкламе», сродкі масавай інфармацыі могуць — без рызыкі быць абвінавачанымі ў скрытым піярэ — публікаваць імёны спонсараў сацыяльных праектаў). Тыя, хто становяцца мецэнатамі праз

адміністрацыйны рэсурс, увогуле, ні рыба ні мяса. «Сёння традыцыі мецэнатства адраджаюцца ў нашай краіне, але ў новых сучасных формах. Цяпер бязвыплатную дапамогу беларускай культуры ў першую чаргу аказваюць флагамены беларускага бізнесу — арганізацыі рознай формы ўласнасці, кіраўнікам і супрацоўнікам якіх уласцівы пацукічы сацыяльнай адказнасці і неабякавае знаёмленне да лёсу Айчыны», — сказаў міністр культуры Барыс Святлоў на ўрачыстай цырымоніі «Мецэнат культуры Беларусі 2014 года».

Акцыя ўшанавання бескарыслівых укладальнікаў у беларускую культуру, як лічыць намеснік міністра культуры Ірына Дрыга, — асноўнае, чым дзяржава можа «аддзячыць нашым спонсарам, людзям багатым, у якіх ужо ўсё ёсць. Гэта не матэрыяльная падзяка, а, перш за ўсё, увага і павага».

Таму ў святочныя вадохрышчанскі вечар у тэатры імя Янкі Купалы (месца цырымоніі невыпадковае — тэатр атрымлівае значную дапамогу з боку бізнесменаў) званне «Мецэнат культуры 2014» атрымалі 43 арганізацыі. «Для іх падтрымка культуры, духоўных і дабрачынных пачынанняў стала грамадскім абавязкам. Імёны сапраўдных арыстакратаў капіталу ў гісторыі сусветнай культуры стаяць побач з імёнамі кампазітараў, мастакоў, архітэктараў, абавязаных мецэнатам здзяйсненнем сваіх творчых праектаў», — горда вымавіў Барыс Святлоў.

Насамрэч не важна, якім чынам беларускія бізнесмены прыцягаюцца да адлічвання капіталу са свайго прыбытку на развіццё культуры — па заказе ці добрай волі. Галоўнае, што вынікам супрацоўніцтва культурных устаноў з камерцыйнымі арганізацыямі стала гучны і важныя праекты, якіх, вядома ж, не бывае шмат.

Ірэна КАЦЯЛОВІЧ

«ЛІСТОУЖА, У ЯКОЙ ГЕНСЕК ПЛАКАЎ...»

■ Ноў-хай ТАБЛЕТКІ ЗАМЕСТ УКОЛАЎ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Дзесяць тых дзён да вайны на ўзбраенне паступілі найноўшыя самалёты Су-2, якія разабралі на прафіктажы. Сталіні запэўніваю: не трэба падавацца на правакацыі! А мы і не паддаваліся. Маці працавала на фабрыцы, якая забяспечвала ваіны шалонамі прадуктамі харчавання. І 22 чэрвеня вагон, цалкам нагнаны птушкай, у адпаведнасці з ранейшай дамоўленасцю, быў адпраўлены ў Германію. Якім пасля таго, калі з чатырох да шасці раўняў бамбілі горад...

У ваенкамаце, куды Уладзімір Конанаў прыйшоў з таварышамі і са сваімі вучнямі, іх адправілі дамоў. І ён разам з маці ўступіў у падпольную антыфашысцкую групу Аляксея Таропіна, які да вайны жыў у сям'і Конанавых. Сястра Валодзі з мужам, студэнт медыцынскага ўніверсітэта, узначалі шпіталь у партызанскай брыгадзе.

ПАТРАВА Ў «АФІЦЭРХАУСЕ»

Першым заданнем юнага падпольшчыка стала ўладкаванне ў гарадскую ўправу, дзе ўжо ўладарылі немцы. Каштоўнымі былі любыя звесткі: калі займаюцца гітлераўцы, хто ім дапамагае з мясцовага насельніцтва. Уладзімір Конанаў пад выглядам загадчыка стала даведацца складзі спісы ўсіх супрацоўнікаў управы, здабываў так неабходныя для падпольшчыкаў «ўсвайсы». Яго маці ўладкавалася кухаркай у «Афіцэрхаус» (афіцэрскі дом), куды немцы прыязджалі на адпачынак. Са жніўня 1941 года Уладзімір Конанаў пачаў выконваць і заданні партызанскага атрада імя Яб-лакава, а ў маі 1942-га яго разам з маці ўключылі ў апэратыўную групу, якой камандаваў начальнік абласнога ўпраўлення НКВС Віцебскай вобласці палкоўнік Юрына.

Неўзабаве разведка данесла, што ў афіцэрскі дом прыбудуць 94 нямецкія лётчыкі. Стала вядома, што дзвюм экіпажам загадана было знішчыць раздзельню Сталіна і ўрада. Даручэнні гэтага не маглі. І Кацярыне Конанавай, маці Валодзі, перадалі дзве каробачкі з атрутным парашком, які яна павінна была падсыпаць немцам у ежу. У выніку са строю былі выведзены ўсе вайсковыя, 17 лётчыкаў нямецкім урачам выратаваць так і не ўдалося.

Фашысты лютавалі. Кватэру Конанавых разграмілі, а ўвесь шматкватэрны дом узарвалі разам з яго жыхарамі. Юрын дапамог пераправіць жанчыну за лінію фронту, а Уладзіміру загадалі быць у горадзе: збіраць і перадаваць разведданыя. Да яго пачалі прыходзіць сувязныя. Паліцыйскі, які жыў з ім у пакоі, нешта запэўніваў, пачаў пытацца. На гэта падпольшчык адказаваў проста: «Сябар», «жонка». Так ва Уладзіміра Конанава «жонкі» мяняліся кожны тыдзень. Заставацца ў горадзе стала небяспечна. І ён, пераадолеўшы лінію фронту, таксама прыйшоў у Даўгавічы, у опергрупу Юрына, дзе яго пачалі рыхтаваць да вельмі адказнага задання.

«ЗОРКУ ГЕРОЯ ТАМУ, ХТО З ГЭТЫМ СПРАВИЦА!»

Гэта было ўрадавае заданне. Юны падпольшчык добра ведаў нямецкую сям'ю Брантаў, якая жыла ў Віцебску і вельмі перажывала саветскім уладам. Да вайны бацька, Леў Брант, выкладаў у старых класах гісторыю, а яго сын Аляксандр — рускую мову і літаратуру. Калі ў горад прыйшлі немцы, мясцовыя арышты сустракалі іх з хлебам і соллю. Леў Брант быў назначаны бургамістрам, а яго сын — рэдактаром фашысцкай газеты «Новы шлях». Ён жа ўзначальваў інфармацыйны аддзел гарадской управы і вёў актыўную агітацыйна-прапагандысцкую работу, накіраваную супраць саветскай улады.

Аляксандра Бранта выклікалі ў Берлін, дзе сам Гітлер даручыў яму зрабіць лістоўку. Уладзімір Конанаў бачыў яе. На адным баку была выява Сталіна, які сядзеў, скурчыўшыся, са слязьмі на вачах і апущанымі вусамі. Ён іграў на балалайцы і быццам спяваў песню, словы якой былі змешчаны ніжэй: «Последний нынешний денечек сегодня с вами я, друзья». А побач са Сталіным на каленях стаялі члены палітбюро і кіраўнікі ўрада ССОР, якія працілі «Выратуй нас!» А ўверсе — у выглядзе анебўла — напуганая англійская каралева і прэзідэнт ЗША Рузвельт трымаў над Сталіным крыж. На іншым баку лістоўкі былі намалеваны Гітлер. Ён сядзеў у шыкоўным крэсле і спяваў: «Всю-то я вселенную проеду, всю её я покорю...» Побач —

шарэнгі нямецкіх войскаў і надпіс: «Прывітанне, Оська! Да хуткай сустрэчы. А. Гітлер».

— Фюрар загадаў выдаць гэтую лістоўку мільённымі накладамі і распаўсюдзіць на тэрыторыі Савецкага Саюза, у краінах Еўропы, — гаворыць Уладзімір Конанаў. — Толькі цудам яна трапіла да Юрына, а затым — да Панамарніка, які яе і паказаў Сталіну. Пасля першы сакратар ЦК Кампартыі Беларусі раскаваў, што ніколі не бачыў генералісімуся ў такім раздражнёным, узбуджараным стане. Лістоўка ні ў якім разе не павінна была выйсці ў свет, а яе аўтара было загадана знішчыць. Хоць спробы ўжо рабіліся, але пакуль выкананае заданне не ўдалася: Бранты ўсюды хадзілі з аховай, а нашы лепшыя байцы, якія замахвалялі на іх жыццё, тут жа гінулі самі. «Зорку Героя таму, хто з гэтым справіцца!» — вынес вердыкт Сталін.

Віцебскаму падпольшчыку дазволілі ўзяць з сабой таго, каму ён давярэа. Гэта быў Іван Наўдзюнас — таксама член опергрупы НКВС. Уладзімір Конанаў ведаў яго як надзейнага таварыша, з якім падчас аднаго з баёў змагаліся да апошняга, знішчыўшы некалькі салдат і афіцэраў ворага. Падпольшчыкам пабяжалі, што пасля выканання задання яны будуць не толькі ўдзястоены найвышэйшай ўзнагароды, а і да канца жыцця матэрыяльна ні ў чым не будуць мець патрэбы.

Аляксандра Бранта. Уладзімір не мог, бо да вайны жыў з гэтай сям'ёй па суседстве, таму яны добра яго ведалі. Вырашылі ўзяць на дапамогу кагосці з мясцовых патрыётаў. Імі сталі 36-гадоваы Стасенка і 17-гадоваы камсамолец Філімонаў, якія вельмі хацелі пайсці ў партызаны.

— Мы ім пабяжалі, што возьмем з сабой, толькі перад гэтым правярэм на справе, — раскавае Уладзімір Фаміч. — Даручылі знішчыць буйнога фашысцкага дзеяча, не называючы дакладна, каго. Яны пагадзіліся. І вось доўгачаканы дзень 26 лістапада, восем раніцы. Вырашылі ліквідаваць Бранта, калі ён ішоў на працу. На вуліцах горада быў шмат народу. Мы з Наўдзюнасам залялі пад высокімі клёнамі, якія раслі ўздоўж вуліцы. Стасенка выйшаў насустрач Бранту і, прапунушы яго на адлегласць двух-трох крокаў, выстраліў у спіну.

Менавіта там яны пачалі рыхтавацца да важнай аперацыі — забойства Куба. Сам Берыя, які двойчы прыязджаў у атрад, сачыў за іх падрыхтоўкай, даваў парады, тлумачыў, наколькі гэта важна.

«НЕ БЫЛО ВЕРЫ, ШТО ГЭТА ЎСЁ ЗАКОНЧИЛАСЯ»

Яны актыўна ўключыліся ў партызанскую барацьбу. Розныя аперацыі былі: пасляхвоўны і не вельмі. Адна з іх закончылася паніжэннем камандзіра атрада — Юрына.

— Стаяла задача выкрасіць кагосці са штаба Рускай вызваленчай арміі, якая перайшла пад кіраўніцтва немцаў, каб даведацца пра іх планы, — раскавае Уладзімір Фаміч. — У нас гэта атрымалася, дзе яшчэ я: узяў у палон самога начальніка штаба! Але даставіць яго па прызначэнню не ўдалося: падчас сутычкі з гітлераўцамі палоннага паранілі ў нагу. Мы адступілі, столыня лічы, галодныя. А калі падышлі да возера Палік, пачалася такая бамбёжка, такая абстрэлі, што Валодзя Карпаў не мог ужо несці паранена-

ЗАБІЦЬ АЛЯКСАНДРА БРАНТА

І вось яны з Наўдзюнасам пайшлі на заданне. Калі пераходзілі лінію фронту, двойчы трапілі ў засады. Выжылі, відаць, толькі таму, што іх падтрымлівала армейская разведка. У Віцебску спыніліся ў брата Івана, звязаліся з мясцовымі падпольшчыкамі. Горад літаральна кішоў гестапаўцамі і здарднікамі, якія яго кругласутачна патрулявалі.

«Калі пра гэта даведаўся Цанана, мы думалі, што нас усіх перастрэляюць».

Яшчэ не выканаўшы даручэную справу, падпольшчыкі патрапілі ў аблаву. Іх, як і 250 мясцовых жыхароў, сагналі на плошчу Свабоды, дзе некалі быў аб'яваўнікам. Тут штодзень вялі расправу над захопленымі патрыётамі. У цэнтры — шыбеніца, а навокал — аўтаматчыкі з сабакамі. Усіх абшуквалі.

— Мы стаям, а ў нас па дзве гранаты, пісталеты, патроны, — згадае былы партызан. — І мы разумеем: пісталетамі не адстраляемся, а гранатамі паб'ём сваіх. Валасы дуба станавіліся! І нас выратавала дзюньна, якую вялі на шыбеніцу. Яна плакала і крычала: «Мамачка, як я хачу жыць!» Жанчыны, якія там былі, усе кінуліся да яе. Пачалася мітусня, людзі разбігаліся хто куды. І мы таксама.

Устанавіць сачэнне за Брантамі было амаль немагчыма, а тым больш даведацца іх распарадкаў дня, маршрут перамяшчэння. Аднак Конанаў з Наўдзюнасам з гэтым справіліся. Засталася самае галоўнае: вызначыцца з тым, хто заб'е

мановіч (Яша-2), дзве радыстыкі — Волга і Марыя, і ён, Уладзімір Конанаў (або Вася). «Ва ўсіх былі псеўданімы. Так і не ведалі нічога адзін пра аднаго ўсю вайну», — каза былы разведчык.

У Лагойскім раёне, дзе яны дыслацыраваліся, іх ведалі як партызанскі атрад «Мсціўцы». Менавіта там яны пачалі рыхтавацца да важнай аперацыі — забойства Куба. Сам Берыя, які двойчы прыязджаў у атрад, сачыў за іх падрыхтоўкай, даваў парады, тлумачыў, наколькі гэта важна. Менавіта гэтыя адважныя патрыёты, сярэд якіх быў і Уладзімір Конанаў, прыцягнулі да выканання задання мясцовых падпольшчыкаў, якія сталі славыты на ўвесь Савецкі Саюз: Алену Мазанік, Марыю Осіпаў і Надзею Траян.

— У мяне было ўказанне: калі Зябра праз сувязных звярнецца ў наш атрад, неабходна будзе аказаць ёй дапамогу, — успамінае Уладзімір Конанаў. — Яна звярнулася. Гэтай Зябрай аказалася прыгожая жанчына, якую звалі Надзея Траян. Ёй патрэбна было выбуховае прылада, і я перадаў ёй магнітну міну англійскай вытворчасці. Праінструктаваў, як яе выкарыстоўваць, даў два ўзрывальнікі. Яны дзейнічалі па схеме: ускрыравы чак, баёк праходзіць праз пэўную масу за пэўны час, вызваліцца, разбівае капсулу дынамітрый — і адбываецца выбух. Ніякага іцання і нават падабенства да механічнага прыстасавання не было — гэта ўсё хлусня!

Падрыхтоўка ішла паспяхова. І, нарэшце, адбылося тое, пра што напісана не ў адной кнізе: 22 верасня 1943 года гаўляйтар загінуў, а тры адважныя жанчыны сталі Героімі Савецкага Саюза.

Ніхто з атрада асаблівага прызначэння за выкананне гэтага задання ўзнагароджаны не быў...

САМЫ МОЦНЫ ТЫЛ

Пасля было шмат прапанов. Аднак з адной умовай — неадкладны пераезд. Уладзімір Конанаў адмаўляўся нават ад самых прывабных: ад пасадак за мяжой, ад тых, дзе прапаноўвалі генеральскае званне. У яго хварэла жонка, і ён ні ў якім разе не мог яе пакінуць. Яны разам ужо 66-ты год. Дарчы, Надзея Васільеўна яе работніцкі тылу прыраўнявана да ўдзельнікаў Вялікай Айчыннай: яна яшчэ падлеткам на саракаградусным морозе ў Сібіры выярляла баявыя снарады.

Разам з жонкай выхавалі трох сыноў: маёра, палкоўніка і афіцэра медыцынскай службы. Аднак ваенная дынастыя на гэтым не скончылася. Адзін з чатырох унукаў Конанавых, Уладзіслаў, служыць у Міністэрстве абароны. Ёсць і дзве праўнучкі.

Святочны кіцель Уладзіміра Конанава, які ён апранае, каб сфатаграфавалася, надзвычай багаты: на ім — 28 ордэнаў і медалёў. Усе — баявыя. Ордэны Баявога Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны І ступені, медалі «Партызану Айчыннай вайны І ступені», «За баявыя заслугі»...

...Пасля такой цёплай, шчырай размовы не хочацца выходзіць на марозную вяртаную вуліцу. З гэтым чалавекам, лёс якога проста ўражае, можна размаўляць бяскожна. Не толькі пра вайну, асабістую трагедыю, а і пра ўсё на свеце.

Вераніка КАНЮТА. Фота Сяргея НІКАНОВІЧА і з асабістага архіва ветэрана.

Гэтыя людзі выклікаюць захапленне кіпучасцю сваёй натуры. У грамадстве таякі асобы былі грываюць ролю іконы, і таму часта становіцца ганарлівымі і фанабэрыстымі. У большасці выпадкаў такі цярпаць ім не па сілах, і яны асэнсавана выбіраюць для сабе шлях халодных адносін, абраныячы сваю адзіноту. Ім падабаецца знаходжанне на вяршыні гонару і павагі, але для далейшага росту духоўнасці і ў імя асабістага пераадрэжэння і ў неабходна спускацца на зямлю і зразумець, што захапленне імі — усяго толькі маніпуляцыя, і зрабіць рашучы крок да змен... І новага п'едэсталя.

САМЫ МОЦНЫ ТЫЛ

Пасля было шмат прапанов. Аднак з адной умовай — неадкладны пераезд. Уладзімір Конанаў адмаўляўся нават ад самых прывабных: ад пасадак за мяжой, ад тых, дзе прапаноўвалі генеральскае званне. У яго хварэла жонка, і ён ні ў якім разе не мог яе пакінуць. Яны разам ужо 66-ты год. Дарчы, Надзея Васільеўна яе работніцкі тылу прыраўнявана да ўдзельнікаў Вялікай Айчыннай: яна яшчэ падлеткам на саракаградусным морозе ў Сібіры выярляла баявыя снарады.

Разам з жонкай выхавалі трох сыноў: маёра, палкоўніка і афіцэра медыцынскай службы. Аднак ваенная дынастыя на гэтым не скончылася. Адзін з чатырох унукаў Конанавых, Уладзіслаў, служыць у Міністэрстве абароны. Ёсць і дзве праўнучкі.

Святочны кіцель Уладзіміра Конанава, які ён апранае, каб сфатаграфавалася, надзвычай багаты: на ім — 28 ордэнаў і медалёў. Усе — баявыя. Ордэны Баявога Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны І ступені, медалі «Партызану Айчыннай вайны І ступені», «За баявыя заслугі»...

...Пасля такой цёплай, шчырай размовы не хочацца выходзіць на марозную вяртаную вуліцу. З гэтым чалавекам, лёс якога проста ўражае, можна размаўляць бяскожна. Не толькі пра вайну, асабістую трагедыю, а і пра ўсё на свеце.

Вераніка КАНЮТА. Фота Сяргея НІКАНОВІЧА і з асабістага архіва ветэрана.

■ Справа Гітлера

«НІКОЛІ НЕ ЗЫРАЎ ГРОШЫ НА МАШЫНУ!»

прызнаецца віцебскі прафесар, уладальнік унікальнай бібліятэкі

Калі хочаш многа дамагчыся ў жыцці, трэба часцей смяцца з сябе і ніколі не спыняцца на дасягнутым, лічыць Аляксандр Аляксандравіч ГУГНІН. Доктар філалагічных навук, прафесар, загадчык кафедры сусветнай літаратуры і культуралогіі Полацкага ўніверсітэта мае ва ўласнай бібліятэцы больш за 100 тысяч кніг. Адно з самых рарытэтных выданняў на лацінскай мове надрукавана аж у 1703 годзе. Прыкладна п'яту частку гэтага багацця ён падарыў полацкай ВДУ, дзе выкладае апошняе п'ятнаццаці гадоў.

Гутарыць з гэтым цікавым чалавекам, які вучыўся ва ўнука Льва Талстога, — вялікае задавальненне. Зразумела, чаму яго так любяць студэнты: толькі нагадаеш пра Гугніна, адразу ўсміхаюцца і гавораць, што прафесар — класны чалавек! Нават мянушкі ў яго няма: за вочы ласкава называюць Ксан Ксанчынам. Ён не толькі вельмі адкаваны чалавек, але і пачуццём гумару. І пра што ён гаворылі: пра ўніверсітэты, у якіх працаваў, знакімі тых людзей, з якімі быў знаёмы і сябраваў, — усё роўна падчас размовы вярталіся да кніг. Дзіўна, нават жанчын ён на моцнасьць каханна «тэсціраваў кнігамі».

ПАНЧАНКА МЕЎ РАЦЫЮ

— У 17 гадоў, я скончыў школу, хацеў працаўладкавацца на будоўлю. Спачатку браць не хацелі. Потым толькі зразумее, чаму: да 18 гадоў можна толькі шасць гадзін за змену працаваць. Каму патрэбны такі ра-

ботнік? Да Пятра Бляхіна казалі ісці, гэта — знакіміты брыгадзір, наш універсітэт на яго вуліцы знаходзіцца. Ён спытаў, колькі гадзін я працаваць буду. Я адказаў: колькі трэба, і буду. Бляхін узяў мяне працаваць пад яго кіраўніцтвам. І стаў я бетончыкам на будоўніцтве нафтаперапрацоўчага завода... Аднойчы яго наведалі знакімітыя беларускія літаратары. Сярод іх быў Пімен Панчанка. Паказаў яму свае вершы. Той сказаў, што некаторыя добрыя, але іх не надрукуюць, бо тое, што трэба, яны не адлюстроўваюць... Віталіся ж у 1950—1960-я гады творы, прысвечаныя гераізму камсамольцаў: на будоўлі, у арміі, на цаліне. А я пісаў пра шопу сэнсу жыцця, каханне... З ім у кампаніі быў рэдактар газеты, які пабяздзіў надрукаваць верш. Але Панчанка меў рацыю — не надрукавалі. Потым, праўда, мае іншыя вершы і нарысы друкаваліся не толькі ў Беларусі, але і ў расійскіх СМІ. А Панчанка, бывала, мае вершы чытаваў у «Літаратурнай газетзе», — успамінае прафесар.

ЧАМУ ЁНУК ТАЛСТОГА... ПЛАКАЎ?

Прафесар шмат цікавага раскаваў пра тое, як паступаў у МДУ, дзе ў саветскай час конкурсе быў 20—25 чалавек на месца.

— Быў выдатнікам у школе, перад паступленнем ва ўніверсітэт актыўна рыхтаваўся, па начах не спаў пасля працы на будоўлі. З замежнай мовай быў і мяне праблемы. Паступіў на філалагічны. Дарчы, цяпер гэта, безумоўна, смешна, але «галоўная мова» пры будучым навучанні літаральна

прызначалася ў залежнасці ад біяграфіі новага студэнта. Распачуваў: калі гэта было дзіця сакратара абкама КПСС, яму прапаноўвалі «прэстыжыю» італьянскую мову. Мне дасталася «непрэстыжная» сербская. Але пашанцавала, бо выкладаў яе ўнук Льва Талстога — Ілья Ільіч. Ён доўгі час жыў у эміграцыі ў розных краінах, а ў Сербіі вывучыў сербска-харвацкую мову. Лічу, што і ў наш час яго слоўнік найлепшы. Да мяне ён чамусьці адразу пачаў адносіцца з цікавасцю і павагай. І мне здаецца: на маім прыкладзе спрабаваў зразумець, хто такія Homo Sovieticus (смяецца). Ён быў вельмі цікавы чалавек. І, як мне падавалася, падобны да свайго знакімітага дзеда. Часам, калі пра яго раскаваў, дык плакаў. Гэта ж пра нас Леў Талстой — пісьменнік, а для яго — дзіўна, які на руках трымаў, гуляў з ім... А з праўнучкам Талстога — сынам майго настаўніка — я сябраваў. Мікіта Талстой быў старэйшы за мяне на восемнаццаць гадоў. Разам за мяжу ездзілі — на канферэнцыю ў Рым.

САМ НАПРАСІЎСЯ... У АРМІЮ!

— Я добра вучыўся ў МДУ: у 1960—1963 гадах на славянскім, рускім і раманска-германскім аддзяленнях. Нямецкую мову вучыўся, калі мяне паклікалі ў бальніцу — трэба ж было нешта рабіць паміж медыцынскімі працэдурамі... Аднакурснікі і выкладчыкі потым здзіўляліся: чаму? Гугнін па-нямецку размаўляў быў раптам стаў выдатна (смяецца). Я добра вучыўся, але не мог зразумець, навошта мне выкладаюць лацінскую мову, калі я люблю літаратуру (смя-

Калі чуо ад некаторых студэнтаў (і, на жаль, не толькі ад іх) пра тое, што іх не цікавіць беларуская мова, раскаваў пра лужыцкіх сербаў. У іх ёсць чаму павучыцца...

еца)? І аднойчы я сеў і напісаў заяву: «Прашу адлічыць па ўласным жаданні, наколькі не разумее сансу, навошта жыву». А я ж 3,5 года адвучыўся, павышаючы стыпендыю атрымліваў. Педагогі і прафесары ўгаворвалі вучыцца далей, але я пайшоў працаваць на жалезабетонны завод. Па начах з ломікам і рыдлёўкай, малатком адбойнай. І цэмент разгружаў. За тону — 1 рубель (смяецца). Потым вярнуўся ў Полацк, уладкаваўся ў саўгас «Полацкі» простым рабочым. Думаў, што трэба ведаць усе бакі жыцця. Таму і ў арміі хацеў служыць. А мяне не браў праз праблемы са здароўем. Дык я прыйшоў у ваенкама і паскандальіў. Падняў стол і сказаў: калі не прызаўчы, усё паганам. Узялі! Тры гады служыў у паранічных войсках — на Балтыйскім моры.

100 ТЫСЯЧ КНІГ — МАЁ БАГАЦЦЕ

— Пасля службы вярнуўся ў Маскву. Аднавіўся ва ўніверсітэце. Пачаў чытаць лекцыі, калі яшчэ вучыўся на пятым курсе. Стажыраваўся ў Берлінскім універсітэце — адабраў мяне ў ліку чатырох філолагаў у Германіі вучыцца. Перад пазездкай у ЦК КПСС гадзіны тры лекцыю чыталі мне пра тое,

як паводзіць сябе там (смяецца). У выніку стажыроўкі набраў матэрыялаў для дыпломнай працы, кандыдацкай і доктарскай дысертацыі. У Маскве ў інтэрнаце пазнаёміўся з будучай жонкай. Яна з Ульянаўска прыехала. Сімпатыя ўзаемная ўзнікла яшчэ да таго, як кінуў універсітэт. Калі ў войску быў, яна выйшла замуж і дзіця нарадзіла. Здзіўляцца няма чаму, яна вельмі прыгожая, у клубе я ў «чарзе стаюў», каб запрасіць яе на танец. Да яе такія хлопцы заляцаліся... Ажаніліся, маем агупных дачку і сына. Яны ўсе ў Маскве жывуць, але мы сустракаемся і там, і ў Полацку, — раскавае прафесар.

Паколькі яго хобі — кнігі, цяжка было знайсці жанчыну на ўсё жыццё. Прызнаўся, што колькі ён і зарабляў, амаль усе грошы ішлі на кнігі. І ніколі не адкладаў на машыну, дачу...

— У прамежку паміж шлюбамі, калі прыглядаўся да жанчын, дык «праваў» іх па кнігах. Пытаўся, колькі кніг можна да іх прывезці? Амаль што ўсе, пачуўшы пра маю вялікую калекцыю, адразу «астывалі» ў жаданні жыць разам. З цяперашняй жонкай гэтай праблемы не было. У двухпакатую кватэру прыняла мяне з 12 тонамі кніг! І потым і ў Полацк са мной і сваёй дачкой паехала. І да гэтага часу жывём. Як родную, люблю яе дачку ад першага шлюбаву. Для мяне, наогул, не важна, што дзіця не маё. Калі з жанчынай жывеш, кахаеш, яе дзеці — родныя! Мая жонка яшчэ ў Маскве скончыла паліграфічны тэхнікум і ў выдавецтвах працавала. Кніг 40 дапамагалі мне выдаць. Я напісаў 12 кніг, прыкладна 800 артыкулаў. І шмат перакладаў: драму, вершы, прозу — усяго больш за 1000 твораў.

Прафесар Гугнін нават жанчын на моцнасьць каханна «тэсціраваў кнігамі».

ЧАМУ МОЖНА ПАВУЧЫЦА Ў СЕРБАЎ

Прафесар ганарыцца сваімі вучнямі. Сярод іх і 10 кандыдатаў навук... Гаворыць студэнтам, што разумнымі часцей за ўсё не нараджаюцца, а становяцца. Калі ты хочаш многа дамагчыся ў жыцці, нельга спыняцца на дасягнутым, трэба часцей смяцца з сябе, пераадоўваць цяжкасці.

— Калі лекцыя ўдалася, яны кажуць «дзякуй!» і кожны раз «да пабачэння». Значыць, кантакт паміж выкладчыкам і студэнтамі атрымаўся. Ёсць вельмі ініцыятыўныя студэнты. Напрыклад, прапанаваў часопіс выдаваць. Рэктар ідэю падтрымаў. Часопіс цікавым атрымаўся... Я ж пераехаў з Масквы ў Беларусь, каб на старасці гадоў спакойна жыць, збіраць далей кнігі, ды няма і тут сапокою (смяецца). Спрабую ў Полацку стварыць кафедру раманска-германскай філалогіі. Гэта складана і вельмі цікава філалагічная спецыяльнасць. Трэба ж усё ведаць: гісторыю і культуру, мовы і літаратуру, тэатр. Калі чуо ад нека-

торых студэнтаў (і, на жаль, не толькі ад іх) пра тое, што іх не цікавіць беларуская мова, раскаваў пра лужыцкіх сербаў. У іх ёсць чаму павучыцца і там, хто не цярпіць родную мову. Яны і цяпер жывуць на тэрыторыі Германіі. Карл Вялікі ў VIII стагоддзі пачынаў захопліваць іх зямлі, але яму гэта не ўдалося. Праз некалькі стагоддзяў іх захапілі немцы, якія хацелі знішчыць мову і трыбаў. У часы Гітлера за тое, што сербы гаварылі на роднай мове, іх адпраўлялі ў канцлагеры, на вуліцы маглі забіць. Але мова і культура захаваліся! — раскавае Аляксандр Аляксандравіч.

Ён ўспамінае: калі ў Беларусі будзе больш людзей, якія з па

■ Адпачнём!

ЗІМОВЫЯ ЗАБАВЫ, ЯКІЯ НАС ЗДЗІВІЛІ

САМАЯ МАСАВАЯ ГУЛЬНЯ Ў СНЕЖКІ

Адбылася яна 12 студзеня 2013 года ў амерыканскім Сіэтле (штат Вашынгтон). У паўтарэхвіліннай снежнай бойцы, па падліках прадстаўнікоў Кнігі рэкордаў Гінэса, удзельнічалі 5834 чалавекі — амаль

на паўтысячы больш, чым у мінулы рэкордны гульні, што адбылася ў 2010 годзе ў Паўднёвай Карэй (улічваліся толькі тыя, хто паспеў кінуць за адведзены час хоць бы адну снежку). Праўда, арганізатар гульні чакала неспадзеўка: рэзкае пацяпленне ледзя не парушыла ўсе планы; давялося наймаць 30 грузавікоў, якія зavezлі з гора каля 80 тон снегу. Дарэчы, мерапрыемства было платным, а вырваных 40 тысяч долараў пайшлі на дабрачынныя мэты — на рахунак мясцовага цэнтра дашкольнай адукацыі.

ФЕСТИВАЛЬ ЛЁДУ І СНЕГУ

У свеце праходзяць некалькі падобных буйных мерапрыемстваў, у тым ліку ў японскім Сапара, у канадскім Квэбеку, а таксама ў Нарвегі. Але самым пафасным і відэаўдзіўным лічыцца міжнародны фестываль лядовых скульптур і снегу, які адбываецца з 1963 года ў Харбіне — гэта самы халодны горад у Кітаі, дзе узімку тэмпература можа апуськацца да

«ЖЫВУЦЬ СТУДЭНТЫ ВЕСЕЛА...»

Па гарызанталі: 1. Адна з трыганаметрычных функцый вугла. 5. ... без розуму, што літар без сачкі (прык.). 8. Курцыца, якая нясе яйкі (разм.). 9. «Асёл так шчыра ўчыцца ўмеў, \Што кніжкі ўсе, як ..., з'еў». З байкі Я. Купалы «Асёл і навука». 11. ... — то дар багоў (прык.). 13. Невялікі адростак на ствале дрэва. 14. Прадстаўнік аднаго са старажытных заходнябалцкіх плямён, якое насяляла тэрыторыю паміж Нёманам і вярхоўем ракі Нары. 16. Самаадданы, высякародны чалавек (перан.). 17. Якая клёпка, такая й ..., якая маці, такая й дочка (прык.). 18. Адзнака праходжання правяральных іспытаў у вышэйшай навучальнай установе. 19. Выхавальніца малых дзяцей (уст.). 20. Маленькі мяч. 22. «А будзе ісці навука туга, \Падгоніць бацькава ...». З пазмы Я. Коласа «Новая зямля» («Дарэктар»). 25. Будзе ў часці навука — будзе і ... (прык.). 27. Паўтарэнне — ... вучэння (прык.). 28. Штучны шоўк. 29. Праца і навука — брат і ... (прык.). 30. Вучонаму ўсюды ... (прык.).

Па вертыкалі: 1. Перыяд здачы экзаменаў у студэнцкай. «Ад ... да ... жывуць студэнты весела». (Са студэнцкай песні). 2. Вокліч з пераможнай інтанацыяй. 3. Калі на Таціяну (25 студзеня) ідзе ... — лета будзе дажджлівае (прыкм.). 4. Аз ды ... — пачатак навуцы (прык.). 5. Палярная нырцовая качка. 6. Навука ў ... не вядзе, а з лесу выводзіць (прык.). 7. Дзікі горны баран. 10. Вучэнне — свет, а ... — цемра (прык.). 12. Невялікая мятла. Некалі на Таціянін дзень дзяўчаты шылі ... з анучак і пер'я; лічылася, што калі дзяўчына паставіць ... у кут у хаце хлопца, дык ён з ёй ажэніцца. 15. Раздзел тэксту, рубрыка. 16. ... — бэз. 19. У старажытнарымскай міфалогіі — бог вяселля, раслін і віна. 21. ... — мост у свет ведаў (прык.). 22. Навука не ..., у рот не уваляеш (прык.). 23. Уме-ля ... — памочнік навуцы (прык.). 24. Плады, якія апалі ад ветру. 26. Дурны як ... (прыкм., разм.). Такім словам звычайна характарызаваюць невукаў. 27. ... яны ад сонца, а чалавек ад навуцы (прык.).

Склаў Лявон Целеш, г. Дзяржынск.

–35 °С. Менавіта тут штогод вырастае падсвечана спецыяльнай ілюмінацыяй «ледзяны горад» са снежных і ледзяных блокаў, узятых з ракі Сунгары (найбуйнейшы прыток Амура).

Сёлета фестываль, як заўжды, стартуваў 8 студзеня і працягнуцца да канца лютага. Яго гасцям па традыцыі прапануецца не толькі наведваць экспазіцыю лядовых скульптур, створаных майстрамі з розных краін свету, але і ўзяць удзел у забаўляльнай праграме: фігурнае катанне і балет на лёдзе, хакей і футбол на снезе, ледзяное скалалазанне, піратэхнічнае шоу, паказ фільмаў на снегах экранна і шмат чаго яшчэ.

Дарэчы, у 2007 годзе на фэсце быў зафіксаваны рэкорд Гінэса — самая вялікая ў свеце снежная скульптура 250 м у даўжыню і 8,5 м у вышыню. Яна складалася з дзвюх частак: «Ніягарскі вадаспад» і «Перасячэнне Берынгва праліва», а на выраб яе майстрам спатрэбілася больш як 13 тысяч кубаметраў снегу.

САМЫ ВЯЛІКІ Ў СВЕЦЕ КАТОК

Ён пачаў сваю працу напрыканцы лістапада 2014 года на тэрыторыі ВДНГ у Маскве і будзе прымаць наведнікаў, як мяркуецца, да сярэдзіны сакавіка бягучага года. «Галоўны каток краіны» — менавіта такую назву носіць гэтая канструкцыя са штучным лядовым пакрыццём — мае плошчу больш як 20,5 тысячы квадратных метраў і зроблены ў форме залатога ключыка, упрыгожанага пасярэдзіне адмысловым мостам у выглядзе замерлых хваляў.

Увесь комплекс падзелены на зоны: аляя закаханых, дзіцячая пляцоўка, экстрымзона, прафесійная хакейнае пляцоўка і вялікая прастора для ўсіх адпачывальнікаў. У лёд катка ўманціраваны вялізны святлодыёдны экран, сістэма якога здольная перадаваць 16 мільяёнаў адценняў колеру і стварае на паверхні самыя розныя малюнкi, ад персанажаў мультфільмаў да вядомых мастацкіх палотнаў.

ІГЛУ-ФЭСТ

Своеасаблівы чэмпіянат-фестываль «снежнай паленьнай домабудовлі» праходзіў пад Мінскам узімку 5 разоў, з 2007-га па 2013 г. — кожны раз на новым

месцы. Па сведчанні журналістаў і сведкаў працэсу, удзел у будовлі па метадзе эскімосаў у розны час прымалі ад трох да васьмі дзясяткаў чалавек. Лежась, праўда, узвядзёнае снежнага гарадка Іглувія не адбылося з-за неспрыяльных умоў надвор'я — дакладней, з-за адсутнасці галоўнага будаўнічага матэрыялу — снегу. Аднак, магчыма, сёлета ахвотнікі адчуць сабе «беларускімі эскімосамі» і збудавалі за дзень няхай і маленькі, але самы сапраўдны снежны дом збярэцца зноў?

Беларускаму фестывалю далёка да японскага свята Камакура з большай каля 400-гадовай гісторыі. Пачынаўся ён калісь са звычайна спальваць навагодняе ўпрыгажэнні, вяртаючы іх багам, і частаваць апошніх сакэ ды рысавымі пірожнымі. У горадзе Ёкама на поўначы краіны падчас традыцыйнага фестывалю Камакура з'яўляецца каля 100 вялікіх і мноства

малых хатак, выразаных са снегу і лёду. Па вечарах у іх гараць свечкі, і кожны ахвотны можа зайсці ўсярэдзіну — падзівіцца на адмысловы ледзяны алтар для духаў вады і папрасіць у іх бяспекі і здароўя для сваёй сям'і, паслухаў у справах кі яшчэ часоўці, а таксама пачаставацца прысмакамі.

Вікторыя ЗАХАРАВА

Даты

Падзеі

Людзі

24 СТУДЗЕНЯ

1848 год — пачалася Каліфарнійская «залатая ліхаманка», неарганізаваная масавая здабыча золата ў Каліфорніі ў 1848–1855 гадах. Пачалася яна непаладэк ад лесалініні Сатэра каля гарадка Калона. Неікі Джэймс В. Маршал, які працаваў на Джона Сатэра, выявіў кавалачкі золата ў вадзяным коле на рацэ Амерыкан-Рывер. Ён аднёс знаходку Сатэру, і ўдваіх яны старанна правярылі метал, пацвердзіўшы здагадку пра тое, што гэта было менавіта золата. Сатэр быў вельмі занепакоены і хацеў, каб гэтая інфармацыя заставалася таямніцай, бо баяўся, што яго сельскагаспадарчы бізнес разваліцца ў выпадку масавых пошукаў золата.

CALIFORNIA GOLD RUSH 1849

Тым не менш, навіна аб выяўленні золата імкліва распаўсюдзілася, і неўзабаве каля 300 тысяч чалавек прыбылі ў Каліфорнію з іншых штатаў ЗША і з-за мяжы. Усе гэтыя падзеі яскрава адлюстраваны ў шматлікіх кінафільмах-вестернах.

1895 год — 120 гадоў таму ў Мінску пачала дзейнічаць першая электрастанцыя. Знаходзілася яна на правым беразе Свіслачы, побач з сучасным будынкам Беларускага дзяржаўнага цырка. Гэта дазволіла ўсталяваць 390 лямпачак напальвання: 140 для асветлення вуліц Петрапаўлаўскай, Праабражэнскай, Губернатарскай, Захар'еўскай, 140 у зямельным і летнім тэатрах і 110 у прыватных спажывоў. Гараджане хутка ацанілі перавагу новага віду асветлення, і ўжо праз тры гады горад меў 1100 лямпачак напальвання ў 16 свечак: 240 на вуліцах, 420 у тэатрах і 430 у прыватным спажыванні. Пасля 1905 года з'явіліся і першыя электралампы вольтавай дугі. Яны перадычна запальваліся ў тэатры, цырку, на гуляннях. Аднак яшчэ ў 1896 годзе высветлілася, што набывае па таннай цане абсталяванне электрастанцыі амаль вычарпала свае магуннасці. Частковыя

ўдасканаленні, якія былі выкананы, далі толькі часовы эффект. У пачатку XX стагоддзя электрастанцыя знаходзілася ў крызісным становішчы. Заплыў спажывоўчы не задавальняўся, даходы скараціліся з 16,3 тысяч рублёў у 1903 годзе да 13,5 тысячы — у 1904-м. Буйная перабудова электрастанцыі адбылася ў 1912 годзе: былі ўстаноўлены новая дынамамашина і дызель магуннасцю 500 конскіх сіл, частка паветраных правадцоў заменена падземнымі кабелямі. У выніку яе максімальная магуннасць дасягнула 1100 кілават. Электрастанцыя стала найбуйнейшай у Беларусі з ліку тых, што знаходзіліся ў падпарадкаванні гарадскога кіравання.

1939 год — у Мінску заснавана Дзяржаўная карцінная галерэя БССР (адкрыта 8 лістапада 1939 года, падчас Вялікай Айчыннай вайны была разабрана акупантамі, у 1947 годзе аднавіла сваю дзейнасць, з 1993 года — Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь). У музеі працуюць навуковыя аддзелы: навукова-асветніцкай працы, навукова-фондавы, старажытнабеларускага мастацтва, беларускага сучаснага мастацтва, рускага мастацтва, замежнага мастацтва, навуковай рэстаўрацыі і іншыя. Калекцыя ўключае творы беларускага, расійскага і заходнеўрапейскага мастацтва і мастацтва краін Усходу XV — XX стагоддзяў. Беларускае мастацтва прадстаўлена старажытнабеларускім іканапісам, скульптурай, тканінамі і разьбой па дрэве, жывапісам XIX стагоддзя, творами дэкарацыйна-прыкладнага мастацтва, мастацтва XX стагоддзя. Музей праводзіць навукова-даследчую і папулярна-адукацыйную работу, наладжвае рэгулярныя выставы творы айчынных і замежных майстроў, ажыццяўляе навуковыя і творчыя сувязі з музеямі за мяжой, арганізоўвае выставачны абмен, праводзіць лекцыі, экскурсіі.

Было сказана

Кузьма ЧОРНЫ, пісьменнік, публіцыст:

«Летні грывіці зямлю ў родным кутку, чым каб цябе ліхім ветрам кідала на чужым свеце».

ХАТНЯЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

ПАКАШТУЙЦЕ

Зап'яканка з печанню

Спартрэбіца: бульба — 4 шт., цыбуля рэпчатая — 1 шт., печань — 350 г, алей — 1 ст. лыжка, малако — 350 мл, смятана — 100 г, сыр швэрдзі (па жаданні) — 50 г, грыбы сухія — 15 г, зеляніна, соль і перац — на смак.

Цыбулю і бульбу нарэзаць паўколцамі. У форму для запякання наліць алей. Пакаласці першы пласт бульбы (большую частку). Зверху — печань. На печань — цыбулю і бульбу, якая засталася. Пласты трохі падсаліць і паперчыць. У малако дадаць нарэзаную зеляніну (можна сучаную), малаць сухія грыбы, смятану. Пасаліць, паперчыць. Заліваем малачым соусам бульбу з печанню. Зверху пасыпаем дзёртым сырам і запякаем пры 200°C да мяккасці бульбы (хвілін 40).

Тварожны дэсерт

Спартрэбіца: жэлацін — 4 ч. лыжкі, апельсін — 3 шт., вяршкі (30–35%) — 250 мл, мёд (можна замяніць цукрам) — 3 ст. лыжкі, сок апельсінавы — 1 шкл., тварог (мяккі) — 300 г.

Жэлацін заліць 0,5 шклянкі халоднай гатаванай вады і пакінуць на 30–40 хвілін. Цэдру апельсіна без белай мяккі дробна нарэзаць і праварыць у невялікай колькасці вады на працягу 15 хвілін. У тварог дадаць мёд і апельсінавы сок. Узбіць з дапамогай міксера да аднароднай масы. Асобна ўзбіць вяршкі. У тварожную масу дадаць астуджаную цэдру. Жэлацін нагрэць на вадзянай лазні і цёплым (але не гарачым) уліць у тварожную масу. Затым увесці ўзбітыя вяршкі так, каб яны не аселі. Ачышчаныя апельсіны нарэзаць колцамі.

Прамавугольную форму выкладзі харчовай плёнкай, на дно і ўздоўж сценак пакаласці колцы апельсінаў. Запоўніць яе тварожнай масай і паставіць у халадзільнік на ноч.

ЗАКОНЫ СТЫЛЮ

Падбіраем шалік да паліто

Самае важнае, на што варта звярнуць сваю ўвагу, — гэта колер шаліка. У першую чаргу ён павінен абавязкова падыходзіць да вашага твару, асвятляе яго, падкрэслівае ўсе перавагі і, вядома ж, падыходзіць да адзення. Самым універсальным з'яўляецца шалік пастэльных тонаў. Ён дапаможа ўпрыгожыць і асвятляе любы вобраз.

Варта абавязкова падбіраць розныя шалікі да розных стыляў і вопратцы. Калі, напрыклад, паліто класічнага стылю, да яго пасуе лёгкі і далікатны шалік. Спартыўны крой паліто выдатна будзе спалучацца з вялікімі і аб'ёмнымі шалікамі буйноў вязі.

Таксама пры падборы шаліка варта звяртаць увагу і на яго якасць. Недарэчна будзе глядзецца багаты і вытанчаны аксесуар на танным і сціплым паліто. І наадварот, шалік нізкай якасці зусім не прывабна выглядае на дарагім паліто.

Выбар шаліка залежыць і ад комплекцыі. Тым, у каго стройная фігура, больш падыходзіць лёгкія шалікі светлых, пастэльных тонаў. Жанчынам з пышнымі формамі лепш падбіраць больш цёмныя тоны, пажадана, каб малюнак на шаліку быў няякідкім.

РАПАТМ СПАТРЭБІЦА

Дапамога тэхніка

Бываюць сітуацыі, калі мяса трэба размарозіць вельмі хутка, і ў гэтых выпадках на дапамогу прыходзіць кухонная бытавая тэхніка.

• Як размарозіць у мікрахвалёўцы мяса, захаваўшы яго водар і сакавітасць? Кавалак мяса змяшчаюць у ёмістасць з накрывкай і ставяць у мікрахвалёўку на 3 хвіліны, уключаючы рэжым размарожвання. Затым кавалак пераварочваюць і зноў ставяць на 3 хвіліны, а калкі размарочваюць мяса падобным чынам, залежыць ад памераў кавалка — прыкладна ад 15 да 30 хвілін.

• Як размарозіць у мультыварцы мяса хутка і без страты яго смакавых уласцівасцяў? Для гэтага трэба ўсталяваць рэжым «пар» і пакаласці прадукт у параварку на 8–10 хвілін.

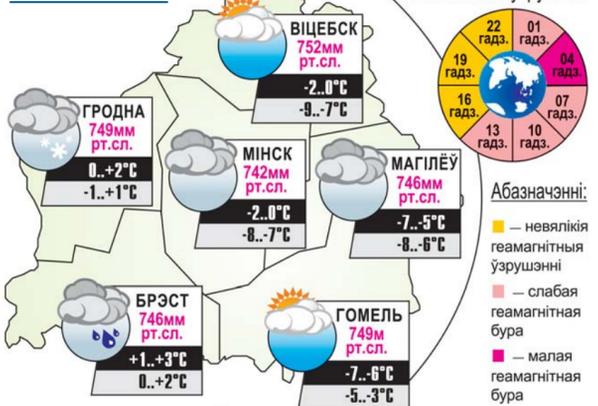
СЁННЯ

Сонца	Усход	Захад	Даўжыня дня
Мінск	9.10	17.34	8.24
Віцебск	9.05	17.18	8.13
Магілёў	9.00	17.24	8.24
Гомель	8.50	17.27	8.37
Гродна	9.24	17.51	8.27
Брэст	9.18	17.58	8.40

Фота Мірны Бегуноўскай

ЗАЎТРА

...у суседзях

ВАРШАВА -3..-1°C	КІЕЎ -2.0°C	РЫГА -2.0°C
ВІЛЬНЮС -5..-3°C	МАСКВА -10..-8°C	С.ПЕЦЯРБУРГ -3..-1°C

УСМІХНЕМСЯ

— Мама, а чаму ты не мяне, а дзядзьку Колю ў запарк водзіш?
 — Каб ён на сапраўдных кракадзілаў паглядзеў.

Зборшчык чаю Раджа на плантацыях Літан у Індыі нават не падазрае, што ён збірае яго з любоўю і пяшчотай.

— Няма настрою? З'еш шакаладку.
 — Не дапамогае...
 — Запі каньякам!

Алег пойдзе на шашлыкi, і парсы Бора пойдзе на шашлыкi. Падобныя фразы, але які розны лёс!

Фота Мірны Бегуноўскай

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛІНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Выдавец — галоўны рэдактар **КАРПІКОВІЧ Аляксандр Мікалаевіч**

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛІГІЯ: Н. ДРЫЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Н.КАРПЕНКА (першы намеснік галоўнага рэдактара), А.КІРІЦЬКА, А.ЛЯХОВІЧ (першы намеснік дырэктара), Н.РАСОЛЬКА, С.РАСОЛЬКА, А.СЛАНЕЎСКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В.ЦЕЛЯШУК, Л.ЦІМОШЫК

Выдавец — Рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда»».

АДРАС: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.

ТЭЛЕФОНЫ: прыватны — 287 19 19 (тэл./факс); адрэдакцыі: лісьмаў — 287 18 64, падлікі і распытоўванне — 287 18 38, 287 17 21, сакратарыята — 292 05 82, аддзялення за выпуск дадатка: «Чырвоная змена» — 292 44 12; «Мясцовае самакіраванне» — 292 44 12, уласных карэспандэнтаў: у Брэсце: 20 37 98, Віцебску: 43 23 74, Гродне: 43 25 29, Гомелі: 40 91 92, Магілёве: 32 74 31, на Мінскай вобл.: (017) 292 21 03; бухгалтарыі: 287 18 81.

http://www.zvyazda.by; ПРЫЁМ тэл./факс: 287 17 79, e-mail: info@zvyazda.minsk.by, РЭКЛАМЫ e-mail: reklama@zvyazda.by

(для зваротаў): zvarot@zvyazda.minsk.by

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаванням рэдакцыі. Рэдакцыя на сваім меркаванні адбірае і публікуе адрасаваныя ёй лісьмы. Перадрук матэрыялаў, апублікаваных у «Звяздзе», толькі з дазволу рэдакцыі.

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носіць рэкламны характар.

Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

Газета аддрукавана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку», ЛП № 02330106 ад 30.04.2004.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 5 разоў на тыдзень. Тыраж 20.772. Індэкс 63850. Зак. № 288.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
 П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Нумар падпісаны ў 19.30

23 студзеня 2015 года.